

757891

V E T V S
M O R A V I A,

R V R S V S

A D

SVOS LIMITES REDVCTA,

A

STEPHANO KATONA

PRESBYTERO STRIGONIENSI.

B V D A E,

Typis Regiae Vniuersitatis, 1789.

Nullus reprehensor formidandus est amatori veritatis.

S. Aug. Libr. 2. de Trin.

Si de veritate scandalum sumitur; vtilius permittitur nasci scandalum, quam veritas relinquatur.

Id. de Lib. Arbitr.

C A P V T I.

I. **Q**uum meum ad Hypercritici Szklenariani praetationem responsum nonnulli legissent; meam ad tanta conuicia moderationem demirati, cur eum, qui prior laeserit, acerbius non habuissem, interrogarunt. Respondi, furentes, ac praecipue sine causa furentes, risu potius vel commiseratione, quam indignatione dignos esse. Quum item non pauci fuissent, qui reliquam Hypercritici partem silentio transmittendam, tempusque pretiosum utilioribus lucubrationibus dicandum esse, censerent; plures tamen, ne difficultate respondendi territus viderer, cetera quoque, quae testimoniis et argumentis meis obiciuntur, conuellenda, patrociniumque veritatis suscipiendum susceperunt. Horum itaque votis morem gesturus, iter quidem, Agriam destinatum, iniui, quo quaedam ex epistolis Verantzianis, vastis quatuor voluminibus comprehensis, indulgente magno loci praesule, pro Ferdinandi I. rebus illustrandis, exciperem, reditum tamen maturavi. Quare, licet Illustrissimus D. Franciscus Miklóssy, Biduensis episcopus, Agriensis ecclesiae praepositus maior et canonicus, qui rara me hospitalitate, numquam antea visum, excepit, ad longius mihi

tempus eximia beneuolentia hospitium obtulerit; inchoatum tamen excerpendi laborem interrumpendum esse duxi, salutatisque circa Fülekinum meis cognatis, ad fratrem meum, Zeliziensem parochum, me recepi, ut, ferias illic natalicias exacturus, velut per oecium, aduersarii difficultatibus, quae mihi nodis in scirpo consimiles videntur, satisfacerem.

II. Nolim quidem ego suspicari, cur aduersarius eundem, quem in opere priore sibi praestituerat, ordinem in *Hypercritico* suo non obserauerit: si tamen idem hic praestare voluisset; multo facilius erat futurum lectoribus animaduertere, quot argumenta mea penitus intacta manserint. Quicquid de hoc sit; statuit ille capite I. a) *Hungaros, Morauiam veterem ingressos, ad Sauum fundamenta regni Hungariae iecisse.* Multa quidem ille mox in limine promittit; videbunt tamen beneuoli lectores, *aliquod regnum Bulgaricum, Danubio, Tibisco et Grano circumscriptum, omnibus, ut asserit, b) summis, mediis et infimis geographis ignotum non fuisse; nec id me commentum esse; nec ingentes propterea historiae Hungaricae tenebras offudisse; nec a me scommata, nisi his momenta rationum intelligat, illum abstulisse; haec contra mihi plenis modis ipsum admensum fuisse.*

III. Subinde me, iam in praefatione bene lotum, lautum, lauatum, in amicitiam suam recipit; sed nouae huius amicitiae fructus non minus acerbos, quam antea, deinceps quoque vide-

a) *Hypercrit.* p. I. b) *Ibid.* p. 2.

debimus, quos Moravia vetus, ad suos limites reducta, produxit. Quum ego Pannoniam, proprie dictam, iisdem omnino, quibus ille, limitibus circumscripsissem; eandem tamen, latius sumtam, asserui, *nonnumquam extra limites, a Jordane descriptos, egredi*; ad eum fere modum, quo Noricum, iisdem latius sumtum, etiam in Pannonias extenditur. Dubium ille quidem lectoribus relinquit, *a) an bene a similitudine historica facta probentur*; sui tamen oblitus, mox, versa pagina, hanc similitudinem adhibet: *b) Certe nulla prouincia Romana non extra Italiam fuit; ita nullae prouinciae Norici non extra Noricum erant.* Ita quod mihi vitio dat, sibi licere putat. Quod quidem cum in aliis rebus, tum in aucupio verborum, quod mihi saepius obiecat, saepius obseruabimus. *Prouincia, scribit, est regio, quam populus quispiam prouicit, seu procul vicit.* Non tamen euicit, Agapitum stricto hoc sensu prouinciam accepisse, quam vocem pro *dioecesi metropolitana*, vel etiam *episcopi* nonnumquam lumi, du Fresne docet. *c) Latine, puto, loquebamur; quum dicebamus, prouinciam Austriae S. I. Hungariam quoque complexam fuisse; neque tamen tunc prouinciam sensu Festi vel Isidori sumimus.* Quia vero similitudines aduersarius damnat, et quoties magis premunt et vrgent, *gibberas* vocat; nullum sit, pace mea, hoc argumentum, a simili ductum, in quo nec ego magnam vim repono. Superfunt alia firmiora.

a) *Ib. p. 3.* b) *Ib. p. 4.* c) *Edit. Hal. Tom. V. p. 497.*

IV. Agnoscit aduersarius, a) Hungariae reges in diplomatis suis appellationem Pannoniae latius extendisse; subiicit tamen, hanc ipsam Pannonici nominis ad terras, Danubio separatas, extensionem ante seculum Christi XI. non inchoasse. Tunc vero, quod hic plenius explicat, b) nomen Pannoniarum, quippe quod reges indidere, a quibus ius istud stabat, non sensu aliquo latiore, sed proprie accipi debuit. Quis hic vanum et violentum effugium non videt? Quis vnumquam regibus hanc potestatem dedit, ut in lingua Latina leges etiam exteris sibi que nullo modo subiectis ferre possent, et quod antea proprie dici non poterat, proprie dici posse decernerent. An, si quis regum vellet Hungariam dici Bauariam; Hungariae proprie Bauaria dici posset? An ius hoc regum Hungariae Graecis innotuit ac ab iis, licet non subditis, agnitum receptumque fuit? Cur vero deinceps quoque Hungariam saepe Turciam, quin Hungariae reges id decreuerint, appellarunt? An non ille non nisi voces captat, qui Pannoniam, ultra Danubium porrectam, non improprie, sed proprie dicendam tam violentum in modum affirmat? Mihi tamen obiicit, c) per totum examen meum non nisi voces me captasse. Vtique voces etiam, quibus res, solidis argumentis materiem suppeditantes, exprimuntur.

V. Pannoniam interdum latius sumptam fuisse, his ego Cedreni verbis ostendi: *Incolunt (Patzinacitae) trans Istrum planities, a Borysthene fluuio ad Pannoniam usque porrectas.* Quum enim certum sit, Patzinacitas numquam ad Danubiam

VS-

a) Morau. praef. b) Hypercrit. p. 4. b) Ibid. p. 8.

vsque, qui Pannoniae, proprie dictae, limes erat, porrectos fuisse; arguebam, Pannoniam, ad quam illae planities porrigebantur, latiore sensu, non proprio, sumi. Hoc ille ratiocinium *inane rerum* ostendere conatur ex his Cedreni verbis, quae mihi nihil probare videbantur, additis: a) *Incertis errantes sedibus semperque in tabernaculis degentes. Ex quibus infert, Cedrenum planities, non Patzinacitas, quos incertis errare sedibus dicit, ad Danubium vsque porrectos esse, narrare. Parum id refert. Nam, si dicam ego, Pannonos incolere cis Istrum planities, a Danubio fluuio ad montem vsque Cetium porrectas; non tantum planities, sed etiam Pannonos ad montem vsque Cetium porrectos esse dicar innuere. Quare, licet planities et Patzinacitae, vel in exemplo meo planities et Pannonos, idem mihi non sint; si tamen Patzinacitae vel Pannonos easdem planities, ad Danubium vel montem Cetium porrectas, incolant; siue iam iidem in eadem planitie sedibus incertis errent, ambulatoriasque suas domos seu tentoria secum circumferant ac in tabernaculis degant, siue domos fixas in eadem planitie habeant; idem Patzinacitarum vel Pannonum, qui planitiei, limes erit. Quos vero Patzinacitas saepius Istrum traiecisse ac in paludes Istro vicinas se subduxisse, Cedrenus dicit; iidem incolere trans Istrum planities dici non possunt; si cis Istrum et trans Istrum idem non sunt. Videtne iam, beneuole lector, argumentationi meae praeter voces aliquid inesse, contra quam aduersarius velit.*

a) *Ibid.* p. 6.

VI. At ille Cedreni testimonium, quo tamen hic usus est, non recipit, *meque systematis sui fundamenta, quae impugnanda suscepi, non intellexisse, arguit.* a) *Quid?* inquit, *non ego te docui in praefatione, reges Hungariae in diplomatis suis appellationem Pannoniae latius extendisse?* — Vidisti, lector, an solide docuerit, an persuaserit. Sicut arbitrarium est, asserere, Hungariae reges hanc legem scriptoribus imposuisse, ut Pannoniam pro tota Hungaria accipere non tantum potuerint, sed etiam debuerint; ita ridiculum est, asserere, b) *ante seculum XI. neminem unum regum, neminem ducum, (nostrorum scilicet) neminem domesticorum scriptorum Pannoniam pro circumfluis Tibiscum Vagumque oris accepisse;* quum neminis horum ad nos scripta peruenerint. De scriptoribus exteris paullo post viderimus. Criminatur ille quidem, hoc suum *fundamentum a me nusquam memoratum; calumniatur, etiam ignoratum; gloriatur nunquam subrutum; quia ne tactum quidem.* Quorsum igitur pertinet testimonium Reginonis, a me productum; quod paullo post videbimus? Sed nempe hoc audacter peraeque dictum est; ac illud: c) *Anonymus Pannoniam pro tota Hungaria nunquam accepit.* Si vel cursim anonymum lector inspexerit; plura huiusmodi loca reperiet. An non enim inter cetera Pannoniam cum Tibiscana Hungaria confundit, quum Cap. XI. scribit: *Sic Annum ducem et suos nobiles rogare coeperunt, ut ultra Hnos versus occidentem in terram Pannoniae de-*

a) *Ibid.* p. 7. b) *Ibid.* p. 8. c) *Ibid.* p. 9.

descenderent? An post Houos mox Pannonia sequitur?

VII. Quum idem quærat ac urgeat, *an aliquis seu patriorum, seu exterorum scriptorum, qui ante seculum XI. vixerunt, Pannoniam pro tota Hungaria acceperint*, idque dicat suum esse fundamentum, a me seu non intellectum, seu dissimulatum; obsecro lectores æquos, inspiciant laudatum Reginonis, ante seculum XI. scribentis, testimonium, et iudicent, an recte dicar, hoc eius fundamentum *nusquam memorasse, non tetigisse, vel non intellexisse, vel dissimulasse*. Si testimonium Reginonis ad rem non erat; dici poteram, hoc fundamentum *non subruisse*; sed non memorasse, non tetigisse, non intellexisse, dissimulasse, qua veritate dici poteram? Ita vero laudatus Regino scribit ad annum 889. *Gens Hungarorum ferocissima, -- a Scythicis regnis -- egressa, -- Primo quidem Pannoniorum et Auarum solitudines pererravit, Deinde Carantanorum, Marahensium ac Bulgarorum fines irrupit. Hic aduersarius asserit, a) se voculam non inuenire, ex qua latiores aliquas, quam in præfatione descripsit, extendere possit Pannonias.* Ego vero voculam Primo tanti ponderis esse censeo, vt ad Pannonias latius extendendas illum inprimis cogat, qui Morauiam veterem non tantum per Maestas et Pannonias fundit, sed etiam in Daciam et terras Iazigum Metanastarum extendit. Nam, quomodo Hungari, Scythicis regnis egressi, Primo Pannoniorum, Deinde

a) *Ibid.* p. 10.

inde Marahensium regionem attingere potuerunt; si Pannonia, hic strictius accepta, non ultra Danubium excurrit; si Marahania regionem Iazigum, Daciam et Maesias reipsa comprehendit? Qua via poterant Primo Pannoniam cis Danubium, Deinde Marahaniam trans Danubium pererrare? *Tortuosum* hoc ille ratiocinium non immerito vocat, quum illum non leuiter torqueat.

VIII. Nec illum Maesia iuuat, in quam Pannonias extendit *a)* et nomina regionum pro lubitu confundit. Nam etsi non diffitear, alibi Pannoniam ultra Sauum extendi; nondum tamen ille docuit, eandem longius in Maesiam immitti. Sed dato hoc, quomodo vel illam Pannoniam, quae trans Sauum constituitur, prius Hungari, quam Marahaniam, seu penetrare, seu pererrare poterant? si hanc illi Pannoniam prius pererrarunt, quam fines Marahensium irrupissent; non eodem loco Pannonia, quo Marahania fuit. Atqui, *si Pannoniorum solitudines*, vt aduersarius vult, *cum Reginone ultra Sauum in Maesias extendebantur*, eodem loco tam Pannonia, quam Marahania, quam itidem in Maesiam ille fundit, erat. Vel igitur Hungari non Primo Pannoniorum solitudines, Deinde Marahensium fines percurfarunt, secus ac Regino, testis synchronus, perhibeat; vel aduersarius male Marahaniam in Maesiam immisit, ad quam hic etiam Pannoniam extendit. Vtrumuis dicat; grauiter errat: ac in Scyllam incidit; dum Charybdim vitare voluit. Quam bene

a) Ibid. p. 11.

ne Seneca magnam esse vim veritatis, dixit, quae contra omnium ingeria, calliditatem, sollertiam et contra fictas hominum insidias, facile se per seipsum defendit. Sed, etsi Cicero quoque censeat, interdum ita perspicuam esse veritatem, ut eam infirmare nulla res possit; interdum tamen, ait, esse adhibendam vim veritati, ut eruatur. Quod hoc loco factum esse, nemo non videt. Quare non sine causa scripsi, a) hanc Reginonis sententiam crucem aduersario, qui Marahensium fines in Maesiam usque porrigit, eoque prius, quam in Pannoniam, Hungaros inducit, figere; nisi Pannoniorum solitudinem ab hoc incuntis seculi X. scriptore latius acceptam fuisse concesserit. Haec ille legit, in suum Hypercriticon intulit; b) praecipuum tamen suum de Pannonia latius ante seculum XI. non accepta fundamentum, a me nusquam memoratum, -- etiam ignoratum; proin nunquam subrutum, quia ne tactum quidem, audacter asserit. c) Quam vere hoc dictum sit; aequus lector videt. Quod Auarum solitudines non attigerim, obiicit. d) At, quid opus erat attingere, quando hae tam cis, quam trans Danubium erant? Et nonne de Pannoniorum dumtaxat, non Auarum solitudinibus quaestio fuit? Et tamen ille, videfne, iactat, e) primum meum fundamentum firmissimum esse? Video certe, tam infirmum, ut huic innixum aedificium necessario corruere debeat.

IX.

a) Exam. p. 4. b) Hyp. p. 10. c) Ibid. p. 8. d) Ib. p. 11. e) Ibid. p. 12.

IX. Primus ille *humanitatis* professor obgan-
nere me quaedam ex annalista Metensi, qui cum
Reginone conspirat, dicit, mihi que *taedium* ob-
iicit, a) quod mihi saepius obrepisse fateor, non
tam argumenta soluendi, quam scribendi difficul-
tate victo. Quum enim plures de Morauia, Bul-
gariae vicina, difficultates obmouere potuissem;
cur id facere noluerim, paucis hisce verbis insi-
nuavi: b) *Minutiora, quibus contenditur, Mora-
uos Bulgaris vicinos fuisse, quia nec ego dixi vel
dico, longius eosdem ab inuicem disiunctos habi-
tasse; subruto praecipuo contrariae sententiae funda-
mento, silentio transnito.* Quomodo praecipuum
illud contrariae sententiae fundamentum, ex Por-
phyrogenito peticum, subruerim; eodem scriben-
di taedio victus, lectores ad ea, quae iam alias
scripseram, c) remitto. Videbunt, subruto hoc
fundamento, parum ponderis inesse his Constanti-
ni verbis: *Quaeque supererat multitudo (Mora-
uorum) dissidata, confugit ad finitimas gentes,
nimirum ad Bulgaros, Turcos, Chrobatos et ad
reliquas nationes.* Quae qui conciliare cum aliis
eiusdem Constantini sententiis, ibidem excitatis,
voluerit; vocem *finitimas* latius sumere debet,
dicereque, quod et ego dixi, Morauos a Bulga-
ris non longe disiunctos, licet non prorsus con-
terminos, fuisse. Certe, si haec Constantini ver-
ba stricto sensu sumantur; sequetur, Morauos a
Turcis ad Turcos confugisse. Non est igitur, cur
me hic aduersarius tot quaestionibus vrgeat, post-
quam

a) *Ibid.* p. 3. b) *Exam.* p. 33. c) *Ibid.* p. 26. - 33.

quam ad argumenta, quibus praecipuum eius systematis fundamentum subruui, tacet.

X. At in annalista Metensi maiores mihi pedicas necit, quibus in hunc modum irretire me conatur: a) *Hic reipsum, Katona, confodis. Si auctor hic omnia vna serie confundit; cur ex eius ordine verborum, Hungaros primum Pannoniorum solitudines, deinde Marahensium fines incurfasse, contra me argutaris?* Facilis est responsio. Annalista Metensis, dum, quae Hungari pluribus annis gesserant, ad annum 889. vna serie narrat, annos certe confundit; ordinem tamen rerum, ab iisdem gestarum, accurate seruat, argumentumque firmissimum contra commentitiam Suatoplugi potentiam suppeditat. Neque caecutiui, quum ex ordine verborum, vt oggeritur, b) *inter Caranthanorum et Bulgarorum regiones mediam interiacere Marahensium regionem non vidi.* Non enim annalista particulas primo, deinde hic adhibet, vt prius adhibuit. Et licet adhiberet ac diceret: Primo Caranthanorum; Deinde Marahensium; Demum Bulgarorum *fines crebris impulsio- nibus incurfant;* hinc tamen non sequeretur, *inter Caranthanorum & Bulgarorum regiones mediam interiacere Marahensium regionem;* sed tantum medio loco fuisse vexatam incurfione. Nec enim incurfio, seruato regionum ordine, suscipi debebat, vt nouimus, Hungaros in Italiae, Germaniae, Galliae prouincijs incurfandis hunc regionum ordinem non seruasse. Quid autem in his omnibus
suos

a) *Hypercr.* p. 14. b) *Ibid.* p. 15.

suos in annos digerendis in historia ducum praestiterim; an eundem vbique, quem Cl. Praius, ordinem sequutus fuerim; an hunc, an alios fontes, vbi necesse fuit, non coronauerim; an anonymi Belae notarii narrationem cum aliis auctoribus rite conciliauerim; an aerem tantum, haec faciendo, verberauerim, vt aduersarius criminatur, aequi lectores arbitrentur.

XI. Quum annalista Metensis auctoritate magis pressus fuisset, quam vt obiectis difficultatibus explicare se potuisset; ad vltatum sibi remedium confugit: argumentum illud firmissimum *ex aucupio verborum contextum* esse dixit: a) *quaedam annalistsae verba, quaedam ipsi me demississe*, scripsit. Quam vana haec sint effugia, videamus. Quoties ex verbis verborumque sensu firmum ducitur argumentum; id nudum verborum aucupium dici non potest, nisi velimus omnes ratiocinationes, e verbis sensuque verborum erutas, aucupia verborum appellare. Iam vero, quale hoc meum est argumentum, ex verbis annalistsae laudati, depromptum? *Annalistsae Metensis fide, Hungari primum Pannoniiorum solitudines pererrauerunt. Non igitur in Maesiam, vbi tu Marahensium fines constituis; sed in Pannoniam, secus ac tu velis, Hungari primum incurrissent.* Dicit ille quidem hoc argumentum esse *frivile*; sed quam firmum sit, ex his ipsius verbis elici certo potest: *Vnum verbum tandem meum cepisti: Hungari Prius in Pannoniorum, quam Auarum solitudines venerunt.* Hun-

ga-

a) *Ibid.* p. 16.

garos prius in Pannoniorum solitudines, quam in Marahensium fines venisse dixi. Solitudinis Auarum, de quibus quaestio nulla fuit, non memini. Voculam igitur illam prius non hic, sed ibi cepi, quae tantam vim habet ad primum novitii systematis fundamentum euertendum, ut, etiamsi non in Maesia, sed in parte Maesiae et parte Pannoniae Marahensium fines constituentur; Hungari tamen, si hanc Maesiae partem, ubi simul Pannonia, simul Marahania fuit, incurfarunt; non prius Pannoniorum solitudines, deinde Marahensium fines, ut annalista Metensis cum Reginone tradit, incurfare potuerint. En, quantum aedificium contemtae huius voculae prius aucupium euertit! Quid, inquit, hoc ad rem facit? Hoc facit, ut, nisi quis in difficultates ineluctabiles induere se velit, Reginonem et annalistas Metensem de Pannonia latius sumpta debeat interpretari, proinde primum aduersarii fundamentum necesse sit collabi.

XII. Alterum systematis sui fundamentum aduersarius in hac quaestione reponit: a) An Hungari, post ultimam a Patzinacitis acceptam cladem, deserta regione Aielcufu, ad nouas sedes progressi, Danubium traiecerunt? Nemo negat, illos Danubium traiecisse. Id tamen non illico post cladem, a Patzinacitis acceptam, factum esse, patet ex Porphyrogenito, qui cladis huius tempus ita consignauit: b) Venientes autem (Patzinacitae) in terram, quam nunc incolunt, inuentisque illic Turcis incolis, parato bello, hos deuicerunt; eiectionem per-

a) *Ibid.* p. 17. b) *De adm. imp.* c. 38.

*persequuti sunt, laremque in ea regione posuerunt, quam et obnoxiam tenent annis iam hodie, ut diximus, 55. Scripsit haec Constantinus anno 950. a quo si subducamus annos 55. deducimur ad annum 895. ad quem etiam annales Fuldenses et Metenses cladem Hungarorum narrant. Hoc tamen eodem anno Hungaros magnam Moraviam nondum ingressos fuisse, haec eiusdem Constantini verba docent: a) Post huius Sphendoploci mortem, anno vno in pace exacto, orto deinde dissidio et bello civili, inuadentes Turcae funditus eos exstirparunt, regionemque eorum occuparunt, quam in hodiernam usque diem incolunt. Mortuum esse Suatoplugum anno 894. Metenses ac Fuldenses annales cum Reginone testantur. Annus igitur sequens 895. in pace transactus est. Anno vero 896. civile bellum, inter Suatoplugi filios exortum, opportunitatem Hungaris obtulit, ut eorum regionem occuparent, quam, inquit Porphyrogenitus, ad hodiernam usque diem incolunt. Atqui Maesiam, dum haec Constantinus ⁵¹⁹ *al*beret, Hungari non incoluerunt; a Patzinacitis igitur pulsi hanc regionem non occuparunt; nec Auarum solitudines, de quibus aduersarius tantopere sollicitus est, illic esse potuerunt.*

XIII. Atque hinc apparet, quam ille vane iactet, b) *Auarum solitudines ad Maesias pertinuisse; Pannonias, pro oris seu Vaganis, seu Tibiscanis acceptas, ignotas orbi fuisse; -- hoc primum suum fundamentum a me nunquam refutatum esse;*

a) *Ibid. Cap. 41. b) Hypercr. p. 18.*

esse; tenebras meas a se dissipatas &c. Nec ex verbis annalistsae Metensis rite hoc argumentum informat: a) *In illis solitudinibus profligatos a Pacinacitis Hungaros oberrasse oportuit, ex quibus subinde Carantanorum, Marahensium et Bulgarum fines hostilem in modum vexare poterant.* Si Metensis

ret, Hungaros eas solitudines deinceps quoque semper retinuisse; hoc tandem admitti posset, non tamen deberet. IncurSIONES enim in eorum populorum fines non tantum ex Pannoniae Sauriae Maesiaeque locis, sed etiam ex ipsa Pannonia, iam ante has incurSIONES occupata, tam facile suscipi poterant, quam postea non tantum in has viciniores, sed etiam in remotiores Italiae, Galliae, Germaniae regiones susceptae fuerunt. An autem in Vngensem arcem, quod mihi saepe leuiter oggerit, ita Hungaros incluserim, ut inde sedes suas ad alias regni plagas non protulerint, qui mea legerint, luce clarius videbunt.

XIV. Ut vero Pannoniorum et Auarum solitudines, quae primum eius fundamentum subruunt, in Pannonia Maesiaeque tueri certius possit; negat, b) *intra 7. annorum spatium Pannoniam, postquam a Suatoplugo vastata fuit, hominibus impletam fuisse.* Si hoc nec *Iudaeus Apella* credere possit, ut innuit; Pannoniorum solitudines extra Pannoniam, proprie sumtam, erunt collocandae, contra quam ille velit. Quum enim Hungari, post vltimam cladem, a Patzinacitis acceptam, nouas sedes quaesuerunt, teste Constantino, *magnam*

B

Mo-

a) *Ibid.* p. 19. b) *Ibid.* p. 20.

*Moraviam ingressi, incolas eius expulerunt. Vel igitur Pannoniorum solitudines, quas Hungari post eam cladem petierunt, extra Pannoniam proprie sumtam erant; vel Pannonia, postquam a Suatoplugo vastata fuit, ad adventum usque Hungarorum in tristi solitudine non iacuit. Nec Auarum solitudines, quas iterum obiicit, aduersarii causam iuuant, sed potius infirmant, ut iam supra vidimus. Quare hae quidem solitudines facilius ad Vagum vel Munkatsinum fuisse finguntur, quam in Maesia; faciliusque cum annalista Metensi Belae notarius, quam hic aduersarius, conciliabitur. Nec enim annalista hic *Maesiae Danubiique traiectione meminit*. Solitudines vero, quarum ille meminit, ad venatus et piscationes, quibus primum Hungari vitam sustentabant, aptiores erant, quam loca frequentata. Postquam autem ex aliis locis ampla Hungari spolia retulerunt, splendida quoque conuiuia celebrari poterant. Ceterum, dum annalista Metensis solitudines, ubicumque collocentur, commemorat; eas penitus vacuas fuisse, non affirmat.*

XV. Argumentum, quod ex Aquileiensi chronico de Friderico patriarcha produxit aduersarius, non est, cur obiiciat, a) *me non infregisse*. Quum enim Cl. Praius duplicem epocham Friderici patriarchae constituat; ex eius quidem sententia firmum argumentum erui non potest. Si tamen posterior sequenda videatur; ea, quae N. XCVII. produxi, non *bubulcinantis*, ut primus ille

a) *Ibid.* p. 21.

ille *humanitatis* professor ait, a) sed *ratiocinantis* animaduersiones erunt. Quum autem *Assemani* tam in historia critica, quam in examine meminerim; nescio, qua fide dicatur: *Assemanum -- ne ausus es quidem commemorare.* Certe, licet eiusdem sententiam admitteremus; quomodo tamen haec epocha cum anonymo *Belae* notario conciliari possit; adeoque quam infirmum sit argumentum, ex eodem sumtum, in examine meo N. XCVII. docui.

XVI. Paulo post idem primus *humanitatis* professor impostorem me facit; quum ita de me scribit: *Inferius, nempe pag. 156. lectoribus egregie imponis, quum dicis „ Brazlauonem Arnulfi mandatum accepisse, bello iam cum Suatoplugo confecto. „ Vellem, si cui lectorum vacat, ut meos testes, quos annalistsae Fuldensi praemisi, conferant cum his dictis.* Id et ego volo, quin etiam rogo lectores aequos, ut illa testimonia cum his dictis conferant. Et, si legerint, bellum *Arnulfi* contra *Zuentibaldum* ad annum 892. mandatum autem *Arnulfi*, de tuenda cum urbe *Paludarum Pannonia*, *Brazlauoni* datum, ad annum 895. defigi; iudicent, an lectoribus imposuerim, quum dixi, *Brazlauonem Arnulfi mandatum accepisse, bello iam cum Suatoplugo confecto.* An *Suatoplugus*, iam anno 894. mortuus, bellum cum *Arnulfo* gerere potuit anno 895. quo *Brazlauo* mandatum illud accepit? An non igitur prius bellum illud confici, quam mandatum dari debuit? Et tamen ego

a) *Ibid.*, p. 22.

lectoribus egregie impono, quum id assero. *Palpabunt sane*, ita porro humanissimus aduersarius calumniatur, a) *manifestas tuas a veritate discessiones; nec desinent mirari, te, veritatem professum, falsidicis his falsimoniis examen nuum commaculasse.* Huic tam acerbae crisi causam dedi, quod non dixerim, Suatoplugum post mortem suam cum Arnulfo bellum gessisse. Pari humanitate postea me docet fundamentum sui systematis, vt ostendat, Hungaris, in Pannoniam transituris, Danubium *insuperabili necessitate* superandum fuisse, quod numquam in dubium vocaui. De tempore dumtaxat, quo Pannoniam ingressi fuerint, quaestio moueri potuit. Id vero non illico post cladem vltimam, a Patzinacitis acceptam, factum fuisse, claris Constantini testimoniis supra iam ostendi. Quicquid igitur aduersarius ad me docendum in fine §. IV. in pugnum contrahit, ad rem omnino non facit, et alterum hoc sui systematis fundamentum, non secus ac primum, non in firmo solo, sed in arena dumtaxat extruxit.

XVII. De transitu Danubii plures ego difficultates aduersario, veluti per iocum, obieci, quas ille qua fide retulerit, videamus. Dicebas, inquit, b) *Hungaros post cladem, a Pacinacitis acceptam, Danubium transire non potuisse.* Quare? Quia primo non commemorant hoc historici, qui Hungaros post hanc cladem Morauiam magnam ingressos scribunt. Secundo; quia Hungari post hanc cladem nec ligna, nec naues, nec etiam alas, e plu-

a) Ibid. p. 23. b) Ibid. p. 24.

plumis et cera compactas et manibus aptatas, ad transuolandum habebant. Tertio; quia Danubius, qui victis traiciendus erat, nonnihil maior fluvius est, quam Tirnaua, Tsermel, Gyöngyös; fugientibus autem Hungaris hostes instruxissent; et ad ripam huius magni fluminis volentes transire Hungaros Sautoplugus nunquam admisisset. Quarto; quia, si Hungari, eliso hoste, Danubium nihilominus superassent; sedes suas necessario in Maesia ponere, et has ad aetatem hanc constanter retinere debuissent. Ut fides huius auctoris lectoribus pateat; cogor iterum cum taedio mea huc transcribere, quae sic habent: a) Tum vero contendis, Hungaros „desertis septemtrionalibus Danubii ripis terrisque „in meridionalem eiusdem fluminis partem, -- „inque regiones, Daciae oppositas, superato Da- „nubio, transcendisse, terrasque, Pannoniae fi- „nitimas, quas nunc forte Seruia occupat, inun- „dasse. „Lentius, his ego subieci, lentius, obse- „cro, festina: breuem Hungaris moram ad tam peri- „culosum iter indulge: noli caeae tantum populum et „exercitum in Danubium impellere! Mihi quidem, „ne tantam multitudinem, inclitae nationis Hunga- „ricae conditricem, manifesto discrimini committa- „mus, necessarium esse videtur, ut prius iter et trans- „itum exploremus. Danubius enim nonnihil maior „est, quam fluvii Tirnaua, Tsermel, Gyöngyös: et „nondum Hungari habent alas, et plumis et cera com- „pactas, ad transuolandum suis humeris vel manibus „affixas et aptatas. Tantisper igitur expectemus,

a) Exam. p. 151.

ut ad tantum flumen traicendum necessarias sibi vel alas, vel naues instruant. Quidſi Suatoplugus in Seruia, ceu diuione sua, quam Hungari petunt, cum armatis copiis paratus excubat, ut suam Morauiam, in Maesia positam, contra novos hostes defendat? - Scitum est, quantae sit artis et discriminis, fluiuium etiam mediocre in conspectu hostium traicere. Nihil hoc officit, inquit; scitum enim itidem est, hostes eludi posse, transitum alibi simulando. Sed, ubi simulabunt? Maesiam inferiorem obtinent Bulgari, a quibus pelluntur. An ad illos fugient, quos fugiunt? Viraque Maesia diligenter ab hostibus custoditur. Sed, quicquid sit; Hungaris Danubius est traicendus. Induciae nullae dantur. -- Post haec eiusdem auctoris ludicram de catenis amplificationem imitatione ludicra sic exprimo: a) Unde tot Arpado naues? Quando tantum et ubi locorum exstruxit nauium numerum, ut omnibus Hungaris, ex Scythia secum e ductis, per Danubium traiciendis suffecerit? - Denique subiicio: b) Verum, neque his tu difficultatibus moueris. Nulla cura tantae nationis conseruandae tangeris. Viderint Hungari, seu natent, seu volent; transire debent. „ Istud, inquit, extra dubitationem ponit „ Constantinus Porphyrogenitus, ab his rebus „ tam exiguo temporum spatio remotus, ut in „ gentem fumum, e fatali regni Marahanici incendio surgentem, prope oculis spectaret. „ Quanta motiua credibilitatis? Ergo denique Hungari Danubium transmiserunt: victis Bulgari non in-

a) Ibid. p. 152. b) Ibid. p. 153.

institerunt: Marahanenses rebus suis indormiuerunt: tantae multitudinis ad se transitum ociosos oculos aspexerunt. -- Hic vides, lector, aliqua ioco, non nulla serio dici. Sed neque ioco, neque serio dicitur, quod a me primum aduersarius sibi fingit obici: *Quia primo non commemorant hoc historici.* Quare bene quidem ille dicit; a) *primum argumentum nullum esse*, quod illud nusquam opposuerim; immo nec opponere potuerim, quum Porphyrogenitum, licet male, pro se laudauerit; male tamen eruditionis causa de argumento *negativo* disputat ac aerem dumtaxat verberat.

XVIII. Quum ad alterum argumentum, item eruditionis ostentandae gratia, b) *modos, quibus populi Scytharum in tranandis ingentibus fluminibus utebantur*, ad me iuuandum enumerat; gratias quidem illi pro hac opera, tam promte mihi praestita, dico; hac tamen opus non habui, qui hos omnes modos prius, quam doctor iste, legi; nouique, milites quidem pellibus, quae paleis implebantur, flumina traicere potuisse; quomodo tamen id pueri, feminae, senes decrepiti facere potuerint, non noui. An etiam hi, more Scytharum, equinas caudas prehenderunt *Istriae vastum pelagus tranarunt?* Deinde me reprehendit, c) quod Dandulum *pestime correxerim*. Quem tamen ego non tam correxi, quam per coniecturam explicui, sic eius sententiam in historia ducum p. 240. referendo: *Venetias introgressi cum equis et pelliceis nauibus (fortassis vtribus)* -- Quum

B 4 quis

a) *Hyperer. p. 25.* b) *Ibid. p. 26.* c) *Ibid. p. 27.*

quis in hunc modum obscuram alterius vocem notiore vocabulo per coniecturam explicat, quod cuius scriptori liberum adhuc erat; an illum corrigit? Et tamen ita per calumniam aduersarius quaerit: *Estne fas tibi, se quidpiam non assequaris, illicet scriptorum verba corrigere? Utinam, subiicit, a) in hoc monitum RR. Koller sequerere! Utinam, qui hoc optat, exemplum eruditissimi huius viri sequeretur et candorem imitaretur, qui quod minus caute contra me scripsit, palam retractare non erubuit.*

XIX. Postquam aduersarius alios quoque modos Danubium traiciendi, non tamen tunc lignis, recensuisset; ita mihi demum insultat: *I iam, amice Katona, quaere, quomodo Hungari Danubium traiecerint, quum ligna nauibus conficiendis non haberint.* Nusquam ego ligna nauibus conficiendis defuisse negaui. Hoc dumtaxat in imitatione ludicra quaesivi: *An, durante demum pugna, -- sectores in siluas dimisere pro deticiendis et in naues compaginandis arboribus?* Quae rursus ista fides? Et tamen *tironibus* *historiarum* *patentissimo ore* *ridendus* exponor. *b)* Quis hunc agendi modum cum Christianis legibus conciliet? Non minus contra has peccatum est, quum indigne traducor propter vocis *tulbou* hanc explicationem, in hist. duc. p. 60. propositam: *Nisi per anonymi tulbou nostrum talphajó; seu rates intelligantur; quid ea vox sibi velit, mihi prorsus incertum est.* Poteramne cautius meam mentem aperire? Certi nihil affirmo: solam
con-

a) *Ibid.* p. 23. b) *Ibid.* p. 29.

coniecturam insinuo: nec eam aliis obtrudo: contentus anonymum explicare, qui licet *per deserta loca* Hungaros traducat; nusquam tamen affirmat, nullas ibi silvas fuisse. Quare sine ratione dicuntur Hungari a) *rates secum baiulasse per vias, ut fluvium Etyl transnatare potuerint: sine ratione dicor enixe quaesuisse, ubinam Hungari ligna, navibus seruitura, et quam in silva ceciderint.* Haec quaestio non in meo, sed in aduersarii cerebro nata fuit, qui nihil pensi habet, verum, an falsum sit, quo me sibilis lectorum exponere possit. Unde, licet ego non affirmauerim, per anonymi *tulbou* reipsa rates intelligi; conuiciatur tamen, *me Hungarorum humeros ratibus, per multorum dierum deserta baiulandis, subiicisse.* Et quia quaerebam: *Vnde tot Arpado naues? Facete,* subiicit, *et plane ad haec ligna, de quibus hic agebas, apto ingenio.* Ica primus hic *humanitatis* professor ingenium mihi *ligneum* tribuit: ac ex anonymi *tulbou* Nestoris *Kibicki*, b) quod a verbo *Slauico* *bivam* deriuat, c) effingit: et rursus ad affictam mihi quaestionem, *ubinam Hungari ligna ceciderint*, calumnias ca'umniis accumulando, redit: meque magis *in historia vetere Hungarorum peregrinum esse, quam ipsi Hungari ad fluvium Etyl fuerint*, concludit. Ista quidem apud imperitos risum fortasse ciebunt, at apud eruditos, qui non in cortice haerent, sed nucleum querunt, iustam in tantum *Sycophantam*, qui vim argumentorum malignis hisce iocis eludere conatur, indignationem mouebunt, eius-
que

a) *Ibid.* p. 30. b) *Ibid.* p. 31. c) *Ibid.* p. 26. . 32.

que non minus fidem, quam humanitatem desiderabunt.

XX. Pari humanitate, dum tertium et quartum argumentum refellere conatur, ingenio meo ligneo iam fumum admouet, quem dissipaturus, quaerit, a) quomodo ex verbis coaeuorum scriptorum elicere potuerim illud: *instantibus a tergo hostibus?* Quidni potuerim; postquam Constantinus de Hungaris, hoc bello profligatis, ita scribit: *b) Fugientes, terram ad sedes collocandas quoesuerunt?* An non enim ob *instantes a tergo hostes* tulerunt? Id certe fateri debet, quisquis eos suam umbram timuisse fugisseque non censet. An igitur aliquid hic affui, quod ex ipsa coaeui scriptoris narratione suapte non fluit? Quum ex aliis hinc Constantini verbis. *Turcae itaque profligati, fugientes, -- magnam Morauiam ingressi, incolas eius expulerunt, ibique sedes suas posuerunt, tenentque in hodiernam usque diem, hunc in modum arguilem: c) Si magna Moravia fuit etiam in Maesia; hanc ingressi Hungari, passis eius incolis, sedes suas etiam ibi posuerunt, ac ad aetatem usque Constantini retinuerunt; quaerebam: Age iam, dic, an Hungari Maesiam tandem retinuerunt?* Agnouit ille vim argumenti huius, eamque declinaturus ac elusurus, ait, *d) Hungaros post ultimam cladem, a Pacinacitis acceptam, veterem Morauiam petere ac tenere potuisse, tamen supra Sauum Danubium traiecerunt. Atqui, si supra Sauum Danubium traiecerunt; non terras Pannoniae finitimas,*
sed

a) *Ibid.* p. 33. b) *De adm. c.* 38. c) *Exam.* p. 154.
d) *Hypercrit.* p. 34.

sed ipsam Pannoniam inundarunt, secus ac aduersarius verbis supra laudatis velit: *Desertis septentrionalibus Danubii ripis terrisque, in meridionalem eiusdem fluminis partem, ubi secundiorem semper adhuc experti sunt fortunam, inque regiones, Daciae oppositas, superato Danubio, transscenderunt, terrasque Pannoniae finitimas, quas nunc forte Seruia occupat, inundant.* Ita rursus incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdiem. Praeterea, si per meridionalem illam Danubii partem, ubi secundiorem semper adhuc experti sunt fortunam, intelligitur illa Pannonia, quae supra Saum est: sequitur, Hungaros iam alias in Pannonia fuisse: in qua scilicet *secundiorem semper adhuc experti sunt fortunam.* En nouam Scyllam! sed illi haec *inania est, ex scopo suo, a me detorto, pessime deducta.* Pulchra dignaque hypercritico haec est responsio, quae nec imperitis quidem, nedum eruditis satis faciat.

XXI. Quam autem illius artem nullus lectorum demirari detestarique satis possit, haec est, quod, ita verbis suis captus, ne suum errorem fateri cogatur, me reum faciat, suumque scopum a me detortum esse criminetur. Quis scopus auctoris huius fuerit, vel ex hac Synopsi libri II. capituli IV. patet: *Verustissimae Hungarorum sedes, ex quibus a Patzinacitis propulsi, transmissio Danubio, confedere prope Seruiam. Inde arma victricia in Morauiam Sirmiensem tulere.* Quomodo hunc ego scopum detorsi, quum ex hoc systemate contendendi, Hungaros, a Patzinacitis propulso, transmissio Danubio, prius in Maesia confedissem, quam in

in Pannoniam Saviam ac Moraviam Sirmiensem arma tulissent? sed clarius subinde hunc scopum suum his verbis expressit. *a) Ita dubitare non licet, Hungaros, quum familias reinque omnem familiarem a Patzinacitis perditam viderent, ius in armis portantes, Danubium superasse, et fortunam meliorem tempusque opportunum operientes, incertis fere sedibus, prope tamen Pannoniam egisse. An, si supra Saviam Danubium traiecerunt, prope Pannoniam, et non in ipsa Pannonia potius, egerunt? Quis non videt, inane hoc effugium esse? Ita dum se vult aduersarius explicare, se magis implicat. Et tamen quam audacter sententiam ita pronunciat: b) Mibi quidem, quod hic argutaris, nihil prorsus subactum esse videtur. Mihi vero nihil ad rem esse videtur, quicquid de Suatoplugo, Hungaris, dum in Pannoniam transirent, arma non opponente, hic adfertur. Nec enim ego, viuente Suatoplugo, Hungaros in Pannoniam transisse trado; nec Turotzium, quem fontem historiae domesticae cum aliis facio, semper sequendum esse vel censui, vel censeo. Reiiicio certe fabulam de Hungaris, equo regnum a Suatoplugo mercantibus, ut eam Turotzius refert; eique verisimiliorum anonymi de Salano narrationem sufficio. Cur igitur ex Turotzius, quasi, quicquid ille narrat, adoptarem, oppugnor? c) Quis iam terat hunc aduersarii, suis hic telis penitus obruti, plausum ac inanem triumphum: d) Vide, quam facile omnes*
tui.

*a) Morav. p. 196. b) Hypercr. p. 34. c) Ib. p. 35.
d) Ibid. p. 36.*

tui fumi difflati sunt, vel modico ex historia lumine accenso? Quantus iste fumus?

XXII Antilogias, quas ille hic commisit, in me translaturus, contemtim quaerit, *an potuerim tantam vim ingenio meo inferre, ut in animum inducerem existimare, annalistsae egressum et meum ingressum idem notare? Quis umquam hoc existimavit? Adduxeram in historia ducum p. 102. testimonium annalistsae Metensis, qui Hungarorum e Scythicis regnis egressum figit ad an. 889. subiunxi, hunc et alios auctores non tam primum ex Asia egressum, quam primum in Hungariam ingressum, cuius epocham magis sibi cognitam, quam illius, utpote remotioris, habere poterant, consignasse videri. Huius coniecturae verisimilem causam hanc reddidi, quod iidem plura, quae pluribus annis Hungari gesserant, sub vna serie repraesentent. Certe non eodem anno 889. Hungari et Scythiam deseruerunt, et Pannoniorum ac Auarum solitudines pererrarunt, et Carantanorum, Marahensium ac Bulgarum fines percursarunt. Quae tamen omnia simul iidem scriptores ad eundem annum referunt. Ex his patet, me iustam causam habuisse, haec in plures annos digerendi; nec ingressum et egressum confundisse, sed potius distinxisse; vanum igitur aduersarii commentum fuisse, dum haec idem notare me finxit existimasse. Deinde quaerit: *Vnguarinine et Munkatsini sunt illae Pannonum et Auarum solitudines, ad quas annalistsa Hungaros ingressos dixit? Ibi quidem, vbi has aduersarius contigit, non fuisse, iam ostendi; nondum ille, hic vel in vicinis locis eas non fuisse,**

se, docuit. Denique testimonium annalistsae Me-
tensis adduxi, non ut Hungarorum Vnguarinum,
sed in Hungariam ingressum ex eo verisimiliter de-
figerem ad an. 889. Vnguarinum autem non ex an-
nalista laudato, sed ex anonymo consignavi. Hunc
cum aliis conciliaturus, rursus per coniecturam
ita scripsi: a) *Videntur Hungari, postquam Ko-
uianam, Lodomeriam, Haliciam tributis subiecissent,
ita plagas Vngenses insedisse, ut veterem Cumanor-
um sedem etiam in sua potestate retinuerint, et
aditu semel in Hungariam aperto, hic quidem Al-
mus vel Arpadus, illic Eleudius, alibi dux alius
Hungarorum parvi praefuerit. Quum aduersarius
huius coniecturae nondum meliorem opposuerit;
alios a me Hungaros Vnguarini, alios in Moldavia
vel Valachia collocari dum videt, non miretur,
neque meipsum oblitum mei criminetur. b)*

XXIII. Magis ille potest eorum oblitus dici,
quae hunc in modum per coniecturam, a se num-
quam discussam, scripsi, quum quaerit: c) *Qua
via, quo itinere, qua de causa Vnguarino Hun-
garos ad Moldauiam per tot flumina et montes trans-
tulisti? Nihil horum in meo systemate, quod ex
conciliatis anonymi Constantinique testimoniis pro-
cuderam, necesse fuit facere. Postquam enim
Hungaros non tantum Vngenses plagas, sed ve-
terem etiam Cumanorum sedem occupasse statui;
his Patzinacitarum impetu primum in Lebedia,
tum etiam in Ateicusu victis ac in fugam actis,
Arpadus quoque, cum parte Hungarorum magis
ad*

a) *Hist. Duc.* p. 109. b) *Hyperc.* p. 37. c) *Ibid.* p. 38.

ad occidentem disiunctus, securiorem sibi locum quaesiturus, in insulam Tsepel se recepit. Constantino certe satisfieri potest, quamvis Arpadus pugnae cladique, quam in Atelcufu Patzinacitae Hungaris intulerunt, non interfuerit; audita tamen hac suorum clade, Patzinacitis victos persequentibus, et ipse fugerit ac in securiorem locum se subduxerit. Quid igitur obstat, quominus Hungari non *cum Arpado*, quod ille scribit; *a)* sed post Arpadum *fugientes*, *ad Arpadum* se contulerint? Illi vero, qui paullo prius ab Arpado, post felicem trans Danubium expeditionem, ad domos familiasque suas in Moldauia visendas abiuerant, audita clade, fugientium globo permisti, rursus ad Arpadum, iam et ipsum in fugam impullum, *reuerterint*. Hos ego Hungaros, non illos, quos Patzinacitae vicerunt, ad Arpadum fuisse *reuerfos* asserui. Sed aduersarius haec omnia miscet ac vltro confundit, vt voculam *ergo* mordacius traducere possit. Hungaris, ex Moldauia fugientibus, partim rapacissima flumina, partim Gladi, nondum subacti, copias obiicit. *b)* Quasi vero vel illa flumina traiectu tam difficilia, quam Danubius; vel Gladius tam potens, quam Suatoplugus, tot tantisque prouinciis ab aduersario donatus, fuisset; vel aliam Hungari viam per Tuhutum Menemorotique terras inire non potuissent.

XXIV. Aduersarius quidem, Hungaros post hanc cladem magnam Morauiam ingressos fuisse, bene dixit; sed male censuit, eosdem illico Mo-

ra-

a) *Ibid.* p. 39. *b)* *Ibid.* p. 40.

rauiam ingressos esse. Nam, vt alias e chronologia lumen ad dissipandas has eius tenebras accendimus, clades ista Hungarorum ad annum 895. ingressus in Pannoniam ad annum 896. desigi debet. Quum autem dicit, *Hungaros e Moldauia ad insulam Tsepel, hoc est, e patria ad patriam fugisse*; verum hoc sensu dicit, quod utrobique iam Hungari habitauerint; non item, quod qui nunc illic, prius istic habitauerint. Atque hic tandem particulam *ergo*, saepius repetitam, ex meis verbis male relatis peius vsurpatam, dimittit. Pueros olim suum *obliquum habes* toties ingeminasse memini. Non minus inique me traducit, quod his Constantini verbis: *Turcae prostigati, fugientes et terram ad sedes collocandas quaerentes, magnam Morauiam ingressi*, hanc explicationem: *non multo post, interseruerim: quam ait, a) non ratione, non loco, ad inducendam solummodo historiae patriae confusionem insertam esse*. Non ad inducendam historiae confusionem, sed ad indicandam rei gestae veritatem, me hanc explicationem inseruisse, discere poterat ex iis, quae mox anno sequenti, seu 896. scripseram ad hanc quaestionem: *Quando Pannoniam primum inuaserunt?* Tam hic, quam alibi testimonio Constantini docui, Hungaros regionem Suatoplugi filiorum ante annum 896. non occupasse; eosdem a Patzinacitis cladem vltimam anno 895. accepisse. Postquam igitur ex ipso Constantino hanc chronologiam erui, non habui rationem iustamque causam, insertis
his

a) *Ibid.* p. 41.

his vocibus: *non multo post*, hanc eius sententiam explicandi: *Turcae prostrati, fugientes et terram ad sedes collocandas quaerentes*, non multo post *magnam Moraviam ingressi, incolae eius expulerunt?* Non licuit Constantinum ex ipso Constantino sic explicare, ut lectores intelligerent, Hungaros non illico, non eodem anno, quo cladem a Patzinacitis acceperunt, sed sequenti, proinde *non multo post*, magnam Moraviam ingressos fuisse? An igitur has voces *non ratione, non loco, ad inducendam solummodo historiae patriae confusionem* inserui?

XXV. Mox aduersarius calumniandi causa fingit, a) *insulam Tsepel fuisse illam terram, quam ad sedes collocandas Hungari quaesuerunt*. At numquam ego finxi, *Hungaros quaesuisse terram, quam habebant, quum iam ante cladem Moldauicam omnes oras, Tibisco, Grano, Moraua comprehensas, Hungari sibi subiicerint*. In hac illi terra, iam sua, post cladem Moldauicam tantisper con-
quieverunt, seque simul omnes tam illi, qui iam antea hic erant, quam illi, qui post cladem Moldauicam fugerant, constrinxerunt, donec terram amplio-
rem ad sedes collocandas quaesuisent, *ne multo post*, ortis inter Suatoplugi filios dissidiis, magnam Moraviam ingressi fuissent. Estne hoc *historiae patriae confusionem inducere*, quum anonymus, scriptor historiae patriae, cum Porphyrogenito tam belle conciliatur? Et tamen *insanire* dicor? velut abusus ingenio, quod mihi DEVS dedit, abusus fortuna, quam mihi regius fauor concessit, indignissime traducor? An potest aequus

C

le.

a) *Ibid.* p. 42:

lector sine horrore grauissimam hanc eius criminationem legere: *O superiorum et terrestrium summe arbiter DEVS! adeone potuisse insanire hominem, sollertissimo a te praeditum ingenio, ea cumulatam fortuna, ut plures, quam vicanos annos (septem) soli historiae patriae praelegendae in vniuersitate Hungarica operam daret? Vos, praesides scientiarum, per meum latus hic petimini, qui me, hominem insanum, in vniuersitate Hungarica vicanos quidem annos, sed in sola historia patriae praelegenda septem annos tolerastis, iuuentutique Hungaricae tam male consulistis. Dum primus iste humanitatis professor insanire me criminatur; nolim quidem ego par pari reddere; si tamen lectores curatius obseruauerint, quomodo quadrata rotundis misceat et omnia confundat, ut insanum me faciat; vereor, ne hanc eandem illi notam appingant.*

XXVI. In historia ducum plura Constantini loca recito p. 176. quibus eandem ille cladem, a Patzinacitis illatam, narrat. Et iam prius ostendi, p. 166. eiusdem cladis, quam Patzinacitae Turcis intulerunt, pluribus locis ita Constantinum meminisse, ut alibi quidem modum, alibi tempus actae rei nos doceat; idemque bellum diuersis capitibus ab eo describi, combinatis omnibus adiunctis, appareat. Quid ille? Licet, repetita particula tunc, indicauerim, ad eandem cladem haec omnia Constantini loca me referte; quasi tamen aliam tertia Constantini sententia cladem intellexissem, ita conuiciatur: a) *Nae tu potens rerum es, qui Moldauiam*

a) Ibid. p. 43.

aiam tam cito in insulam Tsepel transtulisti; iuxta et in misericors, qui Hungaros, iam a locis Atacusu fugatos et ad quiescendum in insulam Tsepel transposuitos, hic rursus in fugam is actum! Lectores iudicent, vter insanire videatur, an, qui haec nec eminus sensit et scripsit; an, qui sine causa haec eidem appingit. Iudicent, an ipse maiore risu dignus non sit, quam anonymus Belae notarius, ex quo de fabris accitis, de Glado, postquam Hungari victi cum victoribus et integris se coniunxissent, subacto quaedam narraui? Iudicent, an haec tanti momenti negocia fuerint, vt ab iis, eo iudice, a) fieri breui tempore non potuerint, quos equorum pernitate scriptores eius temporis incredibilia locorum interualla peragrasse testantur? An sano consilio rursus ad Simeonem Bulgarorum regem, ad Gladum, ad insulam Tsepel redeatur, vt insaniae nota mihi rursus inuratur? b) Hui, exclamat, formidandum archistrategum, qui vnus anni spatio integras gentes excidisti, excisas ad vitam reuocasti, et cum iisdem regionibus, quae passibus peragrari non poterant, vincendo deleuisti, ac tandem equis defessis stabula aedificasti. Quas ego gentes excidi? quas ad vitam reuocaui? Scripsi, quod Porphyrogenicus in haec verba scripsit: Quumque ad bellicam expeditionem abiissent Turcae; contra eos Patzinacitae, cum Simeone profecti, familias ipsorum omnino perdidit, hinc misere pulsas, qui ad regionis istius custodiam relictis erant.

C 2

h c

a) Ibid. p. 44. b) Ibid. p. 45.

hic *integras gentes excisas*? Reuocarine debebant ad vitam vel illi, quos ad *regionis custodiam relictos* fuisse Constantinus perhibet; si tantum *pulsi*, non item caesi fuerant, vel illi, qui tunc ad *bellicam expeditionem abiuerant*? Quis vero *regiones*, quae perniciousis equis percurrerentur, *deletas* dixit? An idem est, percurrere regiones et delere? Quis *stabula defessis equis* aedificauit? An non idem, qui hinc aurigalia scomata saepius postea deponit? *O veritas historiae!* quam ego potiori iure possum exclamare? Tene tanta figmenta, ne dicam mendacia, *constituere* possunt? Hiccine veritatis studio tenetur, qui vel vna hac pagina tot absurdas res comminiscitur, ut in famam alterius impudentius grassetur! Quis non miretur, illum quaerere, a) *cur Hungaros, Moldauiam a Patzinacitis exactos, non recta per Danubium in hanc Morauiam (inferiorem Pannoniam) duxerim?* An non enim per illum id mihi, si voluissem, non licuisset, qui iam supra statuit, *Hungaros, a Patzinacitis propulsos, transmissis Danubio, confedis-* se prope Seruiam; *inde arma victricia in Morauiam Sirmiensem tulisse?* Quum igitur aduersarius ipse iam prius contenderit, Hungaros prius in Seruia confedis- se, quam in Morauiam Sirmiensem transi- uissent; quid est, quod nunc Hungaros *recta per Danubium in hanc Morauiam Sirmiensem* duci velit? Nempe Constantinus, ab illo prius non obseruatus, a me vero iam explicatus, id non finit. Nam si Hungari post cladem Moldauicam in Mae-
siam

a) *Ibid.* p. 46.

siam se conculissent; Maesiam ad eius vsque tempora retinuissent, secundum haec eius verba: *Quam in hodiernam vsque diem incolunt.* Ad stabula denique, quae mirus architectus in suo cerebro fessis equis aedificauit, a me quidem nusquam commemorata, sed ab eo toties commemoranda, ut magnas in stabulis delicias habere videatur, iterum reuersus, simul me, simul anonymum ita perstringit: *An, ut anonymum Belae notarium sequutus, tot antilogiis historiam colluzares, et prius stabula equis fessis aedificares? Quum antilogiae, toties incassum iactatae, penitus euauerint; mansisses potius, Caeciliane, domi.*

C A P V T II.

XXVII. **O**stenurus aduersarius, Morauiam suam se protensam etiam in Maesiam, vitur testimonio Constantini, quem ait, *a) auctorem esse, Morauiam magnam inter ruderata pontis Traiani, interque Sirmium et Belogradum inchoasse.* Ut appareret, Constantinum sententiae huius auctorem non esse, promiseram ego, *b) plenius me relaturum omnia, quibus opus esset.* Hic ille cauillatur, *c) eatenus me lectoribus imposuisse.* Testes ego huius rei lectorum oculos constituo. Videant, an non plenius ego, quam ille, Constantini verba retulerim. Quia vero me relaturum ea promiseram, *quibus opus esset; nec ad id opus erat Constantini libro de cerimonia aulae Byzantinae, cuius sententiam aduersarius non hic, sed quinta*

a) Morau. p. 12. b) Exam. p. 27. c) Hypercr. p. 47.

post pagina refert; an eam hic non recitando, lectoribus imposui? Ceterum, quisquis eam inspexerit; videbit, id, quod aduersarius vult, ex illa non sequi, scilicet, *ut Seruiam, ita Morauiam in Maesiam includi.* Quis enim dixerit, Maesiae populos illos omnes includi, qui sic ibi recensentur: *Ad archontem Chrobatiae, Serblorum, Zaclumorum, Canali Trabunorum, Diocetae, Morabiae sic scribitur?* Nec ille porro his Constantini verbis ad suum systema probandum utitur; sed illis, quae saepe iam alias ex cap. 38. retulimus. At enim nihil agit; nisi prius ostenderit, Hungaros *solum* Morauiam occupasse. Quod quidem numquam ostendet, repugnantibus his inter cetera Constantini verbis: *Et habitant quidem trans Danubium Turci, in terra Morauiae, atque ETIAM ULTERIUS, inter Danubium et Sabam fluuios.* C. 42. Non igitur, vbicumque Hungari post cladem, a Patzinacitis acceptam, habitarunt, ibi fuit *Magna Morauia*, quod ille vult. a) Dicit quidem Constantinus, *Hungaros in magna Morauia habitasse*; sed non dicit, huius in Morauia habitationis antiqua monumenta vestigiaque superesse, scilicet pontem Traiani, Sirmium, Belgradum: quae quidem supersunt, sed habitationis Hungarorum monumenta non sunt: nec dicit a ponte Traiani Morauiam, sed Turciam inchoare, quas duas regiones pro synonymis aduersarius accipit.

XXVIII. Quum solidissimum argumentum meum ex Constantino peticum, aduersarius refellere non
po-

a) *Ibid.*, p. 48.

potuisset; satis habuit mihi dicere: a) *Sic tu — distortissime certe cogitasti. — Itaque tua quidem sententia illud Constantini: Inde magna Moravia, idem est, ac deinde, seu post Sirmium. Ita. Vbi autem post Sirmium? Respondes in conspectu operis: inter Granum et Bohemiam. Etiam. At non exclusi Pannoniam; immo his verbis in historia dum inclusi p. 322. Quia Constantinus adiungit Sirmio Moraviam magnam; liquet, per eam intelligi Pannoniam, olim Suatoplugo subiectam. Nunc iam risum tenetis, amici, quem is de me cedere voluit. Conspectus operis mei proponit capita, capitibus eius opposita, quorum ille primum sic exhibet: Moravia vetus per Maestas atque Pannonias fusa fuit. Meum ita habet: Moravia vetus in Maesia non fuit. An hic ex Pannonia Moraviam exclusi? Vtri melius igitur illud congruit: b) *Altitudines montes parturiuerunt?* Sed nempe his conuiciis argumenti defectus suppleri debuit. Non minus se ridendum exhibet, quum illas particulas non solum ridiculum effugium vocat, meque fugillat, quod, postquam eas adieci, nullo modo firmauerim. Videat, obsecro, lector aequus paginam 30. examinis; et miretur, id ab eo dici posse, qui hanc Constantini sententiam: *Et habitant quidem trans Danubium Turci in terra Moraviae, atque etiam ulterius*, apud me legerit ac citauerit. Miretur, illum has particulas: *Atque etiam ulterius*, in quibus maxima vis est, prius omisisse, nunc dissimulare, quasi particulae non*

a) *Ibid.* p. 49. b) *Ibid.* p. 50.

*solum illis nullo modo firmarentur. Miretur eius ef-
fugium, dum Constantini scopum, velut a me
prius ignoratum, exponit a) ac modestissime tan-
dem ita concludit: b) Deinceps, sequem scriptorem
pro te allegaueris; ita critice eum legere memento.
Nempe critice Constantinum legere numquam po-
terero; nisi Morauiam in parte Maesiae et Pannoniae
sterisse, concessero. Hanc crism, fateor, me non-
dum didicisse, nec discere tamdiu posse, donec
huius Constantini sententiae meminero: Habitant
quidem trans Danubium Turcae; quum neque Mae-
sia, neque Pannonia Constantino trans Danubium
fuerit; donec item haec voces: atque etiam ulte-
rius, ex eadem sententia deletae fuerint. Hac
crisi tam subtili destitutus, non nisi fuitiles quaestio-
nes de Timotianis illi mouere videor, c) quae,
qualis sum criticus, plenissima in luce ponunt. Etiam
quaestio de legatis Arnulfi, per hostilem hanc re-
gionem in Bulgariam ex Pannonia Sauija traducen-
dis, negociosi cuiusdam in nihilo triconis est; d)
Solatio tamen mihi debet esse, quod multos eru-
ditos viros in hac quaestione tituloque negociosi tri-
conis socios habeam, qui quinqu supra nonaginta
vias in Bulgariam non viderunt, nec 400. milli-
bus armatorum ad omnes fines ditionum obsiden-
dos opus esse censuerunt, quum in regnis bene
constitutis pauci custodes ad limites custodiendos
et peregrinos arcendos sufficiant.*

XXIX.

a) *Ibid.* p. 51. b) *Ibid.* p. 52. c) *Ibid.* p. 53. d)
Ibid. p. 54.

XXIX. Post leuiores has reprehensiones, grauius iterum accusor, a) quod ad euidentiam occultandam e tenebris Peripateticis distinctiones petierim, & alios Turcis, alios Morauis terminos obiecerim. Nimis illum torquet Peripatetica haec Constantini distinctio: *Atque etiam ulterius*, quae non solis Morauiae limitibus Hungaros constringit. Ideo Peripateticam illam distinctionem, qua Hungari non solam Morauiam occupasse dicuntur, omittendam ratus, hanc Constantini sententiam c. 42. *Et habitant quidem trans Danubium Turci in terra Morauiae; atque etiam ulterius, inter Danubium et Sabam fluuios*; ita retulit in situ Morauiae p. 13 *Et habitant quidem Turcae in terra Morauiae intra Danubium et Sabam fluuios*. Ita Constantinum critice, lector, legere memento: quae tibi contraria fuerint, omittito.

XXX. Hinc ad Schwartzium, accuratissimum Constantini interpretem, confugit, b) meque, quod illum male correxerim, ita carpit: c) *Non te pudet, rem, quum alterum malae fidei sugillas, tam sublesta fide agere? Calumnia haec est non ferenda. Quid enim sublesta fide hic egi? Nonne duorum Constantini locorum Schwartzius meminit? alterius, vbi Chrobotos ad montes Turcis obicit; alterius, vbi Turcis orientem versus Bulgaros confines facit. Montes, ad quos Chroboti Turcis obiacent, infra Belgradum per Seruiam ad Bulgariam vsque Schwartzius porrigit, et sic Bulgaros Turcis ad orientem confines facit. Id autem ex*
men-

a) *Ibid.* p. 55. b) *Ibid.* p. 56. c) *Ibid.* p. 57.

mente Constantini non esse, his eiusdem verbis: *Vbi eos Ister -- separat, ostendi. Quid sublesta fide hic actum? Quid Schwartzio rotunde contrarium assertum? An vsquam dixi, Schwartzium ex eodem Constantini loco hos limites definiuisse? An non eiusdem verba, quibus ex alio loco se limites versus orientem depromissee scribit, integre retuli! Quapropter, inquit, alio Constantinus loco Bulgaros Turcis ad orientem collocat. An hic est sublesta fides? An alterius egregii scriptoris verba fallaciter inmutavi? Quomodo grauissimam hanc calumniam, his aduersarii verbis in me iactam, commeritus sum? Abiice iam, quæso te, tuum insectum trasonisandi studium, et viros bonos, veri studiosos, insectari desine, Veri studiosos numquam insectatus fui; veritatis tamen hostes insectari numquam desinam; nec vllis ab hoc studio conuicii auocari me sinam. Nec est, cur pro R.R. D. Salagio, per cuius latus hic petor, a) respondeam. Ipse pro se, si velit, facile respondebit.*

XXXI. Hic tandem aduersarius rationem reddit, cur ex testimonio Constantini has voces: *Atque etiam ulterius, omiserit. Hic enim, inquit, b) loci mihi ostendendum sumsi, Morauiam in Pannonia Sauria sterisse. Huic scopo verba: Atque etiam ulterius, non conducebant. Vtique non conducebant, sed officiebant potius et luce clarius conficiebant, Morauiam in Pannonia Sauria non sterisse. Quid enim est, habitasse Turcos trans Danubium in terra Morauiae, atque etiam ulterius intra Da-*
nu-

a) *Ibid.* p. 58. b) *Ibid.* p. 59.

nubium et Sabam fluuios; quam Pannoniam Sauiam ultra Morauiam fuisse; Morauiam in Pannonia Sauiam non stetit? Nunc tandem assequor vim illius praecepti: Deinceps; si quem scriptorem pro te allegaueris, ita critice eum legere memento. Omitendae nimirum erunt voces, quae contra me faciunt. Hem! quam facilis mihi via panditur ad causam, quantumuis desperatam, testimonio scriptorum, sic allegatorum, omissis nempe vocibus, contra me facientibus, propugnandam! sed nempe haec verba Constantini minime omnium, postquam tot alia silentio praeteriui, commemorare debuissent.

a) Multa quidem silentio praeteriui, quae non erant necessaria; sed iam etiam illa praeterire discō, quae mihi fuerint contraria. At at iisdem illis Constantini verbis erroris conuincor, quo negabam, *Morauiam magnam etiam in Dacia fuisse.* Constantinus enim dixit: *Habitant trans Danubium Turci in terra Morauiae. — Vbi autem Turci habitabant trans Danubium?* quaerit aduersarius; et respondet his Constantini verbis: *In locis, quae cognomina nunc habent a fluminibus transcurentibus. Eorum primum Timeses est, alterum Tutes, tertium Moreses, quartum Crisus, quintum Titzam.* Concludit: *Ergo terra, his fluminibus comprehensa, fuit terra Morauiae. Iam vero terra, his fluminibus interluta, fuit Dacia, hodiernae Transsiluaniae respondens (Nondum sciui, Titzam, seu Tibiscum, hodiernam Transsiluaniam interluere) Quid? vrget, Tamen tu Morauiam in Dacia non vidisti?*

Cer-

a) *Ibid.* p. 60.

Certe non vidi; curque non viderim, mox rationem reddam; si prius responsum mihi fuerit; quomodo, *ſc̄ habitabant trans Danubium Turci in terra Moraviae*; Maesia, qui Constantino cis Danubium erat, in terra Moraviae fuerit, in qua Turci habitauerint? Si mihi responsum fuerit, Constantinum, licet hic de *ſola* Moravia Transdanubiana loquatur, non tamen illam solam pro habitatione Turcarum assignasse; dicam et ego, Constantinum, licet Moraviam pro habitatione Turcarum assignet, non tamen illam *ſolam* assignare; proinde non, vbi cumque Turcos habitasse dicit, ibi fuisse Moraviam innuit. Illud dicendi fundamentum ex his Constantini verbis aduersarius erueret vult: *Atque etiam ulterius*; e quibus contendit, *ad Sauum fuisse Moraviam*. At enim, sicut iam ostendimus, verbis illis Moraviam intra Sauum et Danubium non constitui; ita Moraviam in Daciam extendi non posse, verba haec ostendunt: *Vltiora vero, quae omnia Turcis habitantur, cognomina nunc habent*. — Quasi diceret; vltiora haec loca habitationis Turcarum non Moraviae nomine veniunt; sed a fluminibus transcurrentibus appellationem trahunt. Et vero haec loca Hungarici iuris fuisse prius, quam sibi magnam Moraviam Hungari subiecissent; inde patet, quod, postquam a Patzinacitis victi fuissent anno 895. non nisi sequenti magnam Moraviam occupauerint, vt ex Constantino iam ostendimus. Debebant igitur interim medio quodam loco inter Patzinacitas, a quibus pulsi sunt, et Moraviam, quam nondum ingressi, consistere. Medius ille locus respondebat terris, quas

a laudatis fluuiis cognominatas Constantinus asserit; quasque prius iam ab Hungaris occupatas fuisse, Belae notarius in sua historia tradit.

XXXII. Sed ad ingenium aduersarius redit, neque huic capiti finem imponere potuit, quin vſitato iam more calumnias in me iaceret. Ac primum quidem queritur, a) quod *propter Daciam ita in illum bacchatus fuerim, tamquam ius aliquod in illum habuiſſem.* Obſecro lectores, Libri I. caput II. quo de Dacia tracto, quum admodum breue ſit, percurrere velint. Videbunt, ne verbo quidem in illum me fuiſſe bacchatum. Argumentorum dumtaxat illius infirmitatem oſtendi; nec vllum mihi ius in ipſum arrogauit, ſed in argumenta tantum illius, quae quamprimum publici iuris facta ſunt, mei quoque iuris euaserunt. Queritur deinde, me petitem ex Constantino *argumentum generoſo tranſſaltatſe ſilentio.* Ad primum ex Constantino locum in examine meo p. 55. reſpondi: *Non illum Morauiae ſed Turcae limites -- discriminare.* Alterum, in quo nihil ponderis erat, breuitatis cauſſa non attigi. Nec enim hanc mihi legem vllus imponere poteſt, vt omnes alterius quiſquiliis tranſſcribam. Excutiat, qui velit, locum illum, et eruat inde, ſi poteſt, hanc aduerſarii ſententiam: *Constantinus terras, Belgrado oppoſitas, -- Morauiae nomine inſignit.* Quae putidum conuicium eſt, dum mihi ſeu malam fidem, ſeu turpem oppoſitorum argumentorum diſſimulationem exprobrat. Conferat aequus lector

a) *Ibid.* p. 61.

ctor illius Hypercriticon cum examine meo; videbit, magnam partem argumentorum meorum ab eo dissimulari, qui me huius dissimulationis insimulat.

C A P V T III.

XXXIII. **T**antam initio huius capituli fiduciam aduersarius in his Constantini verbis: *Vtiora vero, quae omnia Turcis habitantur, cognomina nunc habent a fluminibus transcurrentibus* — collocat, ut iis, ubi magna Moravia fuerit, affatim ostendi; meam autem historiam ducum penitus mactari, pronunciet. a) Magnae quidem minae; sed, quae, licet aerem verberent, meae tamen historiae ducum nullum vulnus inferent. Primus certe passus ad hoc infligendum male figitur, quum Turcia cum Moravia confunditur. Nec opus hic esse video, cum taedio tam meo, quam lectorum, argumenta repetere, quibus Turciam non iisdem limitibus constrictam fuisse, quibus Moraviam, saepius ostendi. Non potui sine risu legere limitum occidentalium, his Constantini verbis expressorum: *Ad occidentem Franci*, hanc expositionem: b) *Nihil certius; Hungaros enim, in memoratis a Constantino locis degentes, ab occidente Tirza, seu Tibiscus, includebat Daciae.* Novus hic seu Daciae, seu Hungariae limes, a Constantino numquam memoratus, quo

a) *Ibid.* p. 62. b) *Ibid.* p. 63.

quo tandem argumento statuitur? An, quod Hungari Titzam accoluerint? Atqui Timesem etiam accoluerunt. Si hic igitur fluuius orientalis limes propterea haberi non potest; cur Tibiscus occidentalis limes haberi debet? Et tamen *nihil*, inquit, *certius*. Ex hac tanta certitudine fluunt cetera, quae de Belo - Chrobatis adiciuntur. Bene quidem Constantinus hos *ultra Turciam prope Franciam incolere docet*; at *Turciam seu Hungariam ea tempestate a parte occidentis amne Tbisco abscissam fuisse*, necquicquam aduersarius nos vidisse, perhibet. a) Non minus arbitrarium et violentum est, quod subiicitur, *hanc regionem Alborum Croatarum dictam etiam fuisse Constantino Franciam*; propterea, quod, eodem teste, *versus Franciam commorabantur*, -- et *parebant Othoni magno regi Franciae*. Quid nomine Franciae Constantinus acceperit; ex his ipsius verbis intelligimus C. 25. *Germanos, qui iam Franci vocantur*. Item C. 30. *Otto magnus rex Franciae, quae et Saxonia*. Germanos igitur, ad quos occidentis imperium, a Francis instauratum, transit, per Francos illos, quos Turcis ad occidentem confines facit, accipiendos esse, luculente patet. Quid aduersarius? Francos in Belo - Chrobatos conuertit, quos ad Tibiscum vsque nouus geographus porrigit, vt noui hi Franci Turcis ad occidentem confines esse possint. Tum ex principiis adeo certis cogit, nec ad Granum vsque fluuium Morauiam, nec per Tibiscanas oras Bulgariam fuisse

pro-

a) *Ibid.* p. 64.

protenfam; ac denique decretoriam sententiam in haec verba pronunciat: a) *Ruat itaque, necesse est, tuum regnum Bulgaricum, et iuxta cum o tonus historiae ducum, ut ex his patet, ex meris umbris conflatus.* Nimirum seuera haec est sententia; quum nec illi parti historiae ducum parcat, quae nec de Moravia, nec de Bulgaria tractat. Cūr vero totus ille tomus *ex meris umbris conflatus est?* Quia, si Moraviam ad Granum vsque porrigimus; si Bulgariam per Tibiscanas oras protendimus; Croatae non erunt Franci; nec enim poterunt ad Tibiscum extendi, qui Turciae limes occidentalis, omnibus adhuc ignotus, a nouo hōc geographo constituitur. An noua haec sententia non sit *ex meris umbris conflata*, iudicio lectorum substerno.

XXXIV. Sed enim Belo - Chroboti non tantum in Francos, sed etiam in Bohemos transmutari debent, ut Auares, ultra Tibiscum a Carolo reiectos, infestare possint. Aduersarius igitur Bohemos, quos ad Granum antea, iam ad Tibiscum fl. protendit. Nam inquit, b) *quum Caganus, Auarum princeps, e Dacia Carnuntum versus transferri ab imperatore petierit, et quidem propter Bohemanorum infestationem; in confesso est, Bohemos vicinos Daciae atque adeo Tibisco fuisse: alioquin in Auares per totam Moraviam eis eundem fuisset.* Immo per totam Belo - Chrobotiam; iam ut supra definiuit, c) *a Tibisco vsque ad hodiernam Bohemiam sua habebant Albi Croatae.* Iam video, Bulgaris, quos anonymus Tibisco circumfundit, inde

a) *Ibid.* p. 65. b) *Ibid.* p. 66. c) *Ib.* p. 63:

inde fugiendum esse, postquam illuc admirandus hic geographus et Chrobotos, et Bohemos induxit. *Intellexisti te metipsum, quum haec scriberes?* Potiori iure hoc ex illo, quam is ex me, quaerere possum; quum Eginhardus non dicat, Caganum illum ex Dacia mutationem petiisse, nec omnes Auares ex Pannonia submotos esse, nec sit absurdum, ex vna parte Pannoniae superioris ad aliam securiorem transferri velle. Et quia Bohemi citius et facilius ad infestandos Auares, in superiore Pannonia relictos, per Austriam aut Morauiam, quam ad Auares alios, ultra Tibiscum propulso, per Albam Croatiam, a Tibisco usque ad hodiernam Bohemiam porrectam, irrupere poterant; nonne merito possum hanc eidem exclamationem aptare: a) *Hui sapientem criticum, immo hypercriticum, cui talia commenta pro lubricine, sine teste, domi nascuntur!* Cur vero criminetur, extra rhombum me saltasse, non video. Cur enim in situ Morauiae p. 107. dicit, *Eginhardum Pannoniae superiori ex aduersa Danubii ripa opponere Bohemos?* Nonne propterea, quod reuersus exercitus dicatur per Bohemos iter suum relegisse? Quum igitur hoc iter explicui; non extra rhombum saltavi. Veteres autem Bohemos oppositam Danubio ripam tetigisse, nondum est certum, ad Tibiscum usque protensos non fuisse, certissimum, ut paullo post vberius videbimus.

XXXV. Merito mirabar, aduersarium ab anonymo Belae notario, quem alias odio Vatiniano

D

per-

a) *Ibid.* p. 67.

persequitur, auxilium emendicasse; docuique, Morauos ab eo cum Bohemis confundi, ceterorum patriae scriptorum exemplo, qui regionem illam, etiam postquam Morauia dicta fuit, Bohemiam dixerunt. Frustra proinde gloriatur: a) *anonymum pro se contra me, suum adoratorem, testimonium dicere.* Frustra calumniatur, me huius scriptoris adoratorem esse, cuius omnem narrationem ac opinionem meam me facere nolle, iam in examine meo praefatus sum. Frustra criminatur, *meras me falsimonias scripsisse, me turpissime lectoribus imposuisse,* quum aiebam, anonymum Bohemianos pro Morauis accepisse; quum eum tunc morem obtinuisse, ex aliis patriae scriptoribus ostenderit. Miror autem, a me hominem alias sagacem in glaciem inductum fuisse; quum argumento meo conuictus, in examine proposito p. 62 *Bohemiam*, non ad Granum, vt prius, sed *ad Tibiscum usque protendit*, oblitus, se paullo prius *Albis Croatis* hanc regionem assignasse. Quid iam liberalissimus iste regionum distributor, qui ditionem Ottonis imp. ad Tibiscum usque porrexit, b) in terra Iazigum Mecanastarum Morauis possidendum relinquet? Ego Bulgaricum regnum, scriptoribus Graecis et Germanis non ignotum, in eodem loco, quo Belae notarius illud collocauit, relinquo, licet illud aduersarius tam Belo-Chrobatibus, quam Bohemanis asseruerit ac demum Ottoni donum dederit.

XXXVI.

a) *Ibid.* p. 68. b) *Ibid.* p. 64.

XXXVI. Ostensurus aduersarius, a) *in terris, Nitriac circumfusis, nullam fuisse Morauiam, vtitur vel potius abutitur fragmentis quibusdam litterarum pontificiarum, quibus ad Morauiae ducem datis, innuitur, in inferioris Pannoniae atque Maesiae regionibus, quarum prouinciae sunt Auaria atque Morauia, septem episcopatus existisse, Romanorum quoque Gepidarumque aetate. Hinc conclusit in situ Morauiae p. 75. intra ambitum septem illorum episcopatum Morauiam collocandam esse. Ad haec in examine meo p. 46. reposui, epistolam Eugenii II. inscriptam fuisse non tantum Moymaro, sed ante hunc etiam Tutundo: non tantum ducibus et optimatibus Morauiae, sed imprimis Hunniae, quae et Auaria dicitur. -- An igitur, quaerebam, ex fide harum litterarum intra septem illorum episcopatum ambitum sola Morauia, non item Auaria stetit? -- Dicit Eugenius, subiiciebam, in Auaria Morauiaque, Romanorum et Gepidarum aetate, septem episcopatus fuisse, sed non dicit, Auariam et Morauiam ultra Romanorum et Gepidarum terram limites suos non extendisse. -- Quaerebam igitur: Quid opus erat ostendere, neque Romanos, neque Gepidas in hodierna Morauia rerum positos fuisse? Respondet aduersarius per id, quod erat in quaestione: b) Id peropus fuisse; si Morauia vetus intra limites Romanorum Gepidarumque continebatur. Atqui nec ex Eugenii litteris, nec aliis argumentis ostensum est, Morauiam veterem ultra limites Romanorum Gepidarumque non procurrisse, vel limites*

a) Ibid. p. 69. b) Ibid.

Gepidae Danubium numquam excessisse. Nondum igitur intelligo, cur quaeri non potuerit: *Quid opus fuerit -- Nec illud intelligo, cur cetera, quae hic depromseram, extra rhombum esse dicantur.* a) Dixeram enim, *non exacte Gepidarum limites illum designasse*: quod Procopii testimonio docui, qui perhibet, illos olim *Sirnum Daciamque omnem obtinisse*. Hinc conseqebatur, septem episcopatus, in ditione Romanorum Gepidarumque comprehensos, *ola Pannonia Maesi. que coarctari non posse*; quum *omnis Dacia*, quam Gepidas olim obtinuisse, Procopius testatur, extra Pannoniam ac Maesiam sita fuerit. Sed nempe hoc, quia nimis illum premit, *extra rhombum est*. Nec similitudines in historia patitur, quibus tamen ipse quoque frequenter utitur. Sed enim, quod illi, non per illum mihi, licet. *Extra rhombum, verborum aucupium, mala fides*, vsitatae sunt aduersarii responsiones, quoties grauius premitur.

XXXVII. *Quae, scribit, ad epistolam Boioariae episcoporum reposuisti; malam fidem tuam et admirandum verborum aucupium arguunt. Ut nunc vidimus, extra rhombum non fuisse, quod extra rhombum esse iactabatur; ita, num hic verborum aucupium et mala fides inueniatur, exploremus. Inprimis mala fide peior mihi tribuitur in hac argumentatione, quam ex eius verbis in exam. p. 40. ita confeci: Episcopi venerunt in Pannoniam; inde transuerunt in Morauiam; ergo Morauia in Pannoniarum et Maesiarum finibus stetit. Hanc*
ar-

a) Ibid. p. 70.

argumentationem ego non refero, tamquam ab aduersario his verbis expressam, sed tamquam ex eius verbis a me deductam, vt indicaui, haec subiungendo: *Per figuram interrogationis hic sensus regi tollique non potest.* Si propter ratiocinium, ex alterius verbis elicatum, alter malae fidei potest postulari; quid dicendum de meo hoc aduersario, qui mihi hanc argutationem appigit: a) *Anonymi Sclavorum historia ante Nestorem fortasse existit: anonymus hic fortasse Nestori praeluxit: anonymus hic multa peccat: ergo Nestor multa peccat.* Sed illi licuit, sine verborum aucupio notaque malae fidei ridiculam hanc argutationem ex suis, non meis verbis effingere; mihi non licet vllam argumentationem ex eius verbis eruere. Nam, licet haec propositio: *Inde transuerunt in Morauiam*, apud eum his verbis expressa, non reperitur; an non tamen eadem his illius verbis in situ Moraviae p. 53. continetur: *Venerunt tres commemorati episcopi in Pannoniam: porro venire iidem episcopi -- in terram Morauorum: quid? dubium adhuc esse potest Morauiam in Pannoniarum et Maesiarum finibus stetisse?* Vix ouum ouo similis, quam mea huic argumentationi; cur igitur de mala fide postulor? *Haec, inquit, b) propositio: Inde transuerunt in Morauiam, apud me nusquam gentium reperitur.* Atqui huic aequiualeat: *Porro venire iidem episcopi -- in terram Morauorum. Maesiam in praemissis syllogismi, quem illius verbis retuli, nec ego, nec lectores, quos tam curro*

a) *Ibid. p. XII.* b) *Ibid. p. 71.*

visu natura non donauit, vt de me cauillatur, videre vel potuerunt, vel poterunt, etiamsi centies illum legerint et relegerint. Porro me iubet a) *inspicere libri sui p. 53. l. 10. et erubescere*. Inspexi; nec tamen erubui; quum linea 10. syllogismum, a me productum, non ingrediatur. Nam ego, toties proclamatus Peripateticus, exponendis vitiis syllogismi quondam assuetus, quum Maesiam, quam in praemissis non videram, in conclusione viderim; non mirari hanc artem syllogisticam non potui. Quare vitio mihi dari non debet, quod ad castra Peripateticorum toties transcam, et distinctionibus inde depromptis litteras pontificias nihil aduersario prodesse doceam.

XXXVIII. Post haec aduersarius altiore tono me doli postulat, quod in examine p. 42. haec scripserim: *Quum id praecipue mihi propositum sit, vt ostendam, Suatoplugi Morauiam in Maesias fuisse non fuisse; parum ea moror, quae de Nitria differis. Optassem tamen, vt ea monumenta scriptorum excitasses, quibus doceatur, Goras dum, episcopum Nitriae, Graecum fuisse; quum constet, Graecos sui ritus admodum tenaces esse. Ille, nescio, quem dolum in candido hoc voto meo suspicatus, O plenum doli desiderium! exclamat, nonne te id docui, adductis fide dignissimis testibus p. 60. lit. c. b) Et ausus es indere lectoribus tuis contrariam de me opinionem? Meum absque dolo desiderium erat, vt ea monumenta scriptorum excitasses; non, vt eos scriptores tantum citasses: quos*

a) *Ibid. p. 72.* b) *Ibid. p. 73.*

quos quum ego tunc prae manibus non habuerim; in examen vocare non potui: difficultatem dumtaxat opposui de Graeco ritu repudiato. Postquam autem monumentis illorum scriptorum, incertum, qua de causa, non excitatis, anonymi de conuersione Carantanorum, ad sententiam hanc de Nitria confirmandam, verba producta sunt; haec in examen me vocaturum promisi. Quumque promissis ita steterim, vt alia quoque huius anonymi verba produxerim et excusserim; nescio, cur dicar, *magno promissor hiatus hic verba dedisse.* Nusquam ego promiseram, argumenta, quae de Nitria producuntur, in examen me vocaturum. Immo palam initio statim professus sum, me *parum ea morari, quae de Nitria differis;* quum id praecipue propositum mihi fuerit, vt ostenderem, Suatoplugi Morauiam in Maesias fulam non fuisse. Verba scriptoris anonymi de conu. Carantanorum in examen ideo vocaueram, vt ostenderem; huius testimonio male Morauiam in Maesiam transferri. Cum hac autem quaestione coniunctam fuisse suam de Nitria sententiam, aduersarius ipse his verbis in situ Morauiae p. 6. fatetur: *Adiuuat mirifice hanc de Nitria sententiam anonymus conuersionis Carantanorum scriptor.* An autem hoc telum ex aduersarii manibus non excusserim; lectores ipsos iudices constituo. Legant in examine meo paginas 42. 43. 44. 45. Videbunt illic, anonymum de conu. Carant. adeo non fauere sententiae de Nitria Morauiaque Maesiae, vt eam potius euertat. Videbunt, *proiectas aliquot de Moymaro, de Ratbodo, de Priuina propositiones, in*

medio non esse relictas, ac aduersarium tot difficultatibus fuisse constrictum, vt, quum ex iis explicare se se non potuisset; ad conuicia, vetularum arma, confugerit. Videbunt, me *cum promissis fidem non deseruisse; examen argumentorum de Maesia, de qua potissimum agebatur, instituisse; neque thraeonice, sed optimo iure gloriarum fuisse, me, quae de Maesiis ex anonymo laudato depromebantur, argumenta refellisse.*

XXXIX. Mirum vero, post tot calumnias in me iactas, primum hunc *humanitatis* professorem ita sibi moderari, vt me, quem alias *amentem et insanum* fecerat, hic *stultum* aperte non dicat, tritum carmen ita referendo: *a) Hoc f. ciunt - quos gloria vexat inanis.* Quis tantam moderationem non suspiciat? Quantum autem ipse sit auersus a gloria; hoc eius epiphonema docet: *Haec, vt vides, mea est, sed non de nibilo gloria.* Nempe putat, argumenta sua de Nitria, quod ea tunc non refellerim, *pro confessis* esse habenda. Atqui causas alias non refellendi habui: nempe, quod de Maesia potissimum sollicitus fuerim; quod testimonia citata prae manibus non habuerim; quod, quum praecipue R.R. Salagijs eo loco laecellit fuerit; eum pro se responsurum esse, non dubitauerim. Quod quum ab eo factum non fuerit; nunc ad ea, quibus potissimum aduersarius gloriatur, respondebo. Huc pertinebat iam tunc illa quaestio: an illud: *supra Danubium*, ad Moyumarum, an ad Priuinam et Radbodum referatur; quam

a) *Ibid.* p. 74.

quam aduersarius *ad imponendum lectoribus* fuisse motam calumniatur. a) Ab illo quidem non quaerebatur: cuius ea portio fuerit *supra Danubium*; a me tamen quaeri debebat, vt suo loco Nitria relinqueretur. Nitrauam quidem in dioecesi Salisburgensi stetit, non item, hanc ex parte septentrionis Danubio finitam fuisse, probatum est: quod erat praecipuum aduersarii fundamentum. Nec enim propterea, quod *iurisdictio praesulum Salisburgensium Pannoniam inferiorem, Carantaniam vicinosque Scauos complexa fuerit*, inferri potest, eam *Danubium nequaquam excessisse*. Immo hoc ipso, quod vicini Slaui, quos ditio Priuinae, Salisburgensi dioecesi comprehensa, complectebatur, *ultra Danubium* sita fuerit; Salisburgensis quoque dioecesis limites *ultra Danubium* extendebantur, vt ex hac anonymi sententia liquet: *Priuinae quondam Alalramus archiepiscopus ultra Danubium in sua proprietate, loco vocato Nitraua, consecrauit ecclesiam*. Quam violente voces: *ultra Danubium*, per verba: *cis Danubium*, aduersarius explicet, b) nemo non videt. Haec tanta vis anonymi verbis infertur, vt Nitraua non *trans Danubium*, vbi hodie Hungarica Nitria stat; sed in Maesia, quae huic anonymo *cis Danubium* erat, constituitur. Ad confirmandam hanc explicationem adducitur testimonium Porphyrogeniti, qui dicitur perhibere, *Morauiam magnam prope rudera pontis Traiani inchoasse*. Sed haec de Turcia, non de Morauia, Constantinum perhibere, iam alias ostendi.

XL.

a) *Ibid.* p. 75. b) *Ibid.* p. 76.

XL. Post haec ego rursus grauiter accusor, a) quod me *Nirriam hanc*, de qua sermo, non *morari* dixerim. Cur tunc id non fecerim, iam caussas attuli. Nulla vero mihi necessitas fuit, ostendendi, has voces: *ultra Danubium*, idem significare, ac: *trans Danubium*, hoc enim, quisquis Latinum idioma nouit, intellexit. Quare non video, cur me primus hic *humilitatis* professor his laudibus oneret: *Instar serpentis, sinuosa volumina torquentis, misces omnia, ut me obscuritatis compertum reddas, quasi tecum Peripateticorum tenebras coluiffem.* Felix aetas, quae hunc e Peripateticorum tenebris liberauit! An non tamen aliquid tenebrarum habeat illius explicatio, qua uult persuadere, voces: *ultra Danubium*, idem ac: *cis Danubium*, significare; an non tunc *instar serpentis, sinuosa volumina torquentis, misceat omnia*, beneuolus lector aestimet. Haec, inquit, b) *uerba*: *ultra Danubium*, *anonymo non significant idem ac: trans Danubium; sed significant idem ac: supra Danubium.* — Quia ipse *anonymus suum illud: ultra Danubium, explicat alio loco per voces: supra Danubium.* Hoc autem loco voces: *supra Danubium, non sunt idem ac: trans Danubium, quia uocabulum: Supra, opponitur uoci: inferior.* Intelligis iam, lector, ex clarissima hac explicatio-
ne, quae nihil ex Peripateticis tenebris admixtum habere potest, voces has: *ultra Danubium*, idem significare quod *supra Danubium*, seu *cis Danubium*? Iamne scis, Nitrauam, quae fuit *ultra*
Da-

a) Ibid. p. 77. b) Ibid. p. 78.

Danubium, scriptori Salisburgensi fuisse *cis Danubium* et in *Maesia*? Iamne capis, quomodo *Priuina*, qui ditionem *ultra Danubium* habuit, *exsulatus a Moimaro*, duce *Marauorum supra Danubium*, hoc ipso quod *ultra Danubium et supra Danubium* prius habitauerit; in *Maesia*, quae *cis Danubium* erat, habitauerit? Quanta haec lux est! ad quam *Peripateticorum umbrae* dispareant, est necesse.

XLI. *Postremo*, vrget aduersarius, a) *iter Priuinae describis*; sed, quod omnium maxime necessarium fuit, an illam fugam ab *Nitria Hungarica* in *Maesiam* adornauerit, *altrissime taces*. Omnium minime necessarium fuit quaerere, an *Priuina fugam ab Nitria Hungarica* in *Maesiam* adornauerit; quando clarissimis verbis anonymus de conu. *Carant.* asserit, illum *ad Ratbodum* venisse, qui non *Maesiae*, sed *inferiori Pannoniae* praefuit. Scio, cur ille de *Maesia* tantopere sollicitus sit. Ut enim *Priuinae* ditionem ac *Nitruam* in *Maesiam* transferret; verbis anonymi laudati sic abutitur in situ *Moraviae* p. 64. *Dicit enim anonymus, Priuinam, Moravia eiectum, fluuium Sauum transisse et in Pannoniam inferiorem venisse.* Si hoc anonymus dicit; si *Priuina*, *Moravia* depulsus ac in *Pannoniam inferiorem* iturus, *Sauum* transire debuit; dici quoque potest, *Morauiam* illam, ex qua *Priuina* pulsus est, in *Maesia* fuisse. Sed, ubi hoc anonymus dicit? Si nusquam dicit; an non merito dicere iocarique poteram *examinis* p. 145. *Si Priuina, dum in Pannoniam inferiorem e Moravia profectus*

a) *Ibid.* p. 77.

Etus est, Sauum transisse non dicitur; me non momento, quiuis obseruabit, quale sit hoc argumentum, e Sauo fluuio haustum, an solidum, an liquidum, an commenticium? — An non merito quaerere poteram: Vt quid tam aperte, tam audacter anonymi verbis ad firmandas imaginationes tuas abuteris! Quaerit ille, num haec ostenderim; subiicitque, non ratione, sed silentio me hoc ostendisse. Nescio profecto, quid cum eiusmodi homine sit agendum, qui, quod ignorare non potest, factum negat. Estne hoc silentium, quum ex anonymi verbis argumentum a Sauo traiecto ducitur, et recitatis anonymi verbis, Sauus traiectus, quum Priuina Pannoniam inferiorem ex Maesia petiisse dicitur, non inuenitur? Estne hoc veritati studere, quum id anonymo, quod non habet, appingitur: ac inde, tamquam id haberet, argumentum ducitur? Nihil aduersarius habuit, quod his opponeret, praeter conuicia, ad quae toties maiore cum strepitu verborum recurrit, quoties magis stringitur et argumentis ad respondendum destituitur.

XLII. At hic tandem non tantum conuiciis, sed etiam argumentis respondet. Videamus, quomodo? *Hic, inquit, a) princeps (Priuina) possidebat Nitriam. Nullus id negat. Haec Nitria fuit nobis trans Sauum. Id negatum refutatumque iam est. Hac assumptione collapsa, totum responsum collabitur. Infirmitas argumenti rursus innuitur per nouum conuicium, quod numquam deest, quoties argumentum deest. Quum haec verba re-*
ci-

a) *Ibid.* p. 78.

citassem exam. p. 42. *Ratbodus suscepit defensionem termini*; per parenthesis adieci: *Pannonici*; neue quis hanc anonymi vocem esse putaret; eandem non tantum parenthesi clausi, sed etiam distinctis litteris expressi. Quid ille? *Hanc*, inquit, *vocem*, apud scriptorem conversionis *Carantanorum nullibi occurrentem*, more tuo, ex arcanis criticae tuae, anonymo assuisti. Haec arcana, quibus obscuriora scriptorum loca per adiectionem vocum aliquarum, cum sententia tamen auctoris ipsius non confusarum, explicantur, criticae meae propria non sunt, omnibus scriptoribus communia sunt, aduersario quoque non ignota sunt: apud quem anonymus alter, nempe *Belae notarius*, sic explicatur in situ *Moraviae* p. 108. *Tunc temporis factus est* (scilicet *Nitriae*) *dux Bohemorum Zubur*. Plura hanc in rem exempla passim apud illum occurrunt. Sed, nempe, quod illi licet, vt saepe iam obseruauimus, mihi per eum non licet. Videamus autem, quomodo me corrigat: *Non Pannonici*, scribit, *sed comitem termini ditiorum Ludouici*, quae tunc *ultra Sauum ea ex parte cum Pannonia procurrebant*. Ergo tamen *Pannonici*. Quid est vitiligatio? quid aucupium verborum, quod mihi toties obiicitur; si hoc non est? sed enim hoc aucupio verborum aduersarius hic opus habuit, vt *Ratbodum* ultra *Sauum* transferret, ne hunc *Priuina*, quum ad illum iuerit, traicere debeat. Itaque, subiicit, *Priuinæ*, ad *Ratbodum fugienti*, *Sauus nequaquam traiciendus fuit*; alioquin nec anonymus istud memorat. Optime. Sed quomodo haec cum argumento, quod
ex

ex anonymi verbis elicatum iactabatur, conciliabuntur: *Dicit anonymus* (quod tamen hic iam non memorat) *Priuinam, Moravia eiectum, fluvium Sauum transisse et in Pannoniam inferiorem venisse?* Si hoc anonymus non dixit, quod prius dixisse dicebatur, eritne solidum, an commenticium argumentum, quod ex eo, quod non dixit, eliciebatur? Hi sunt ingenii mei partus, quos primus hic *humanitatis professor* ita derisit: *Verbosi quidem sunt: gloriae et iactantiae pleni sunt: nodosi sunt: sale carent: inde adeo barbaros credebam; sed video, tuos esse.* Haec sunt argumenta, quibus, constrictus, apud imperitos fucum facere conabatur; apud eruditos rerumque gnaros risum et sibilum merebitur. Et tamen hic, veluti victor, ita gloriatur: a) *En argumentum, - e Sauo haustum, non liquidum, non commenticium, sed verbis anonymi confertum, et ita intritum, ut nullum tuo simile ingenium, etsi per omnia triuia Scomata conquirit, illi sit excedendo.* Iis, qui rem intelligunt, addere nihil opus est, ut iustam sententiam ferre possint. Illi vero, quibus alter Priuinam transitus ad Ratbodum, quem per Sauum instituit, fucum facere posset, ea, quae iam alias exam. p. 45. de hoc transitu scripseram, consulere velint.

XLIII. Si tam bonis auibus de Moymaro, quam de Priuina, quod aduersarius innuit, ago, salua res est. Et certe, quia Moravia, cui Moymarus praefuit, et ex qua Priuina pulsus fuit, eadem erat; sicut aduersarius Priuinam, ita nec Moy-

a) *Ibid.* p. 79.

Moymarum, ex ea Morauia, quam in Maesia condiderat, bene deduxit. Sed hic iterum iniuriae cum iniuria maiore postulo. *Nam imprimis, inquit, in Nestorem iniuriose sane et plane extra rhombum more tuo debaccharis.* Videamus, an extra rhombum, an iniuriose. Postquam aduersarius de Moymaro haec in situ Morauiae p. 73. scripsisset: *Quid? quod indubium sit, Moimarum earum fuisse partium dominum, quibus subinde praefuit Rastices, Moimari nepos.* — *Rasticem hunc in Morauia Illyrici, Parmonis adfira, rerum potitum fuisse, inuicto argumento ostendi supra: quum inuictum hoc argumentum supra quaesuissem, in testimonium Nestoris ibidem incidi p. 6.* Quum igitur argumentum illud infirmum, non inuictum fuisse docuissem; an extra rhombum saltavi? Quam iniuriam eidem intuli; quum argumentum, ex illo male detortum, eneruavi? Videatur examinis p. 46. Nullum ibi scoma legetur, de quo hic aduersarius queritur ac liberaliter in me remetitur. Agnouit ille, sibi testimonium Nestorianum non fauere; quare non iam Nestorem, sed *annales Francifuldenses inuictum hoc argumentum suppeditasse*, scribit. At quomodo hic inuictum illud argumentum dicitur; quod *in situ Mor. p. 31. non obscurum esse tantum innuitur?* Et certe non minus illud Morauiae hodiernae, quam Maesiae congruit, ut consideranti patebit. Deberem igitur mirari, tot me conuiciis ab hoc primo *humanitatis* professore propterea laceffi, nisi iam experientia doctus essem, inopiam argumentorum id genus supplementis ab illo solere sarciri. Quare, quum sequentes quoque pa-

ginae huiusmodi conuiciis perstrepant; ea vas vacuum et argumentorum defectum indicant.

XLIV. Inprimis indignatur similitudini, a) quam ex historia domestica produxi, miraturque, b) *me tam annosum historicum, profiteri ausum, S. Stephani iuribus obnoxiam fuisse prius Transsilvaniam, quam eam bello in ius suum transtulisset, id est, reduxisset.* Id vero discere poterat ex argumentis, in historia mea productis: quae quum non attigerit, nedum refellerit; nouam hic disputationem non ingrediar. *Oras Narienses auitas fuisse Suatoplugi,* docent historiae domesticae, quibus tamdiu fides derogari non potest, quamdiu testimoniis certioribus earum auctoritas elisa non fuerit. Odit aduersarius similitudines in historiis, quibus tamen ipse quoque saepius vitur. Sed plus illi semper licuit, quam mihi, quem non multo prius aspere redarguit propter insertam anonymo vocem *Pannonici*; quamuis et virgulis, et litteris ab anonymi verbis illam distinxerim. Hoc idem ille sine piaculo, quod mihi prohibuit, hic facit, verbis meis vocem *Transsiluanam* inferendo. Subinde *lectores aequos appellat,* c) quibus et ego lubens arbitrium huius litis defero.

XLV. Tacere tamen non possum, quum fidem meam iterum iterumque vellicat: et quia hic rursus altiore tono calumniatur; certissimum indicium est, illum argumentis meis nimium premi; nec habere quicquam, quod iis opponat, praeter conuicia, quibus omnem paginam inficit, *Primo,*
in-

a) *Ibid.* p. 80. b) *Ibid.* p. 81. c) *Ibid.* p. 82.

inquit, a) quae egomet mihi obieceram; haec in nudis amplificata verbis, mihi quoque obiicit. Nihilne praeterea? Quis illum legit sibi chronologicas difficultates obiecisse, quas ego non semel eisdem obiicio? Quae ego, pergit, obiectis reposui; illa subicit. Quae sunt illa, quae vel subticui, vel contrariis argumentis non elisi? Vidimus, illum ad annales Bertinianos, reiectis Fuldensibus, et ad chronicon Herueldense Hildesheimenseque confugisse. Num haec ego testimonia subticui? num ea cum amalibus Fuidensibus conciliari posse non ostendi? Quis vero non miretur illum quae-
 rere, b) qui sint eruditi illi, qui per Douinam Diuinum, ad confluentem Moravae Danubiique firum, impellerent; postquam ipse scripsit in situ Moraviae p. 110. Douinam multorum opinione oppido Diuinio, ad confluentem Moravae et Danubii firmo; respondere? Cur igitur quaerit, quod scit? Tabula haec est, quam naufragans arripit. Quum ipse multos huius opinionis nouerit; sufficiat mihi duos, Belium et Praium, nominare, quorum quidem loca, quum ruri nunc agam, nec eorum opera prae manibus habeam; citare non possum; eos tamen eiusdem esse sententiae memini.

XLVI. Cur errorem analibus Fuldensibus aduersarius adfinxerit; non in intimo cordis repositum, sed in libro palam expressum fuit. Certe; si verum sit, quod Fuldenses habent, Radislaum, Moraviae regem, trans Danubium fuisse dominatum; praecipuum argumentum pro Moravia per-

E

Mae-

a) Ibid. p. 83. b) Ibid. p. 84.

Maesiae partem fundenda corruet. Ex eo, quod in exam. p. 66. dixerim, *ex legibus sanae criticae pluribus et aequae vetustis testibus plus esse credendum, quam vni*, hypercriticus noster infert, *michi sanam criticam esse prorsus ignotam*; nec tamen docet, hoc principium esse contra sanam criticam, iuxta quod scripsi, *quum chronicorum auctores idem prorsus breuiter affirmant, quod vberius annalista Fuldenfis narrat; annalium potius Berimianorum, quam Fuldensium fidem in dubium esse reuocandam*. Texit deinde longum catalogum auctorum, quos annalibus Fuldensibus contrarios esse putat, non probat: ac tandem epiphonemate calumnioso, sibi iam vsitato, me *fraudentum hominem* facit, a) sed non ostendit. Hoc fuit fortissimum argumentum, ideo pro fine reseruatam, postquam infirmiora, seu minora conuicia, praecesserunt. Postquam errorem, a se commissum, in annalibus Francofuldensibus citatis aduersarius agnoscit; quum huic errori, quicquid in chronologiam ab illo peccatum esse, primo loco dixeram, innitatur; illud non dictum intelligatur. Quis tamen non miretur, eum, qui prior errauit, ac alterius erroris causam dedit, tantopere huic insultare: *Hui*, inquit, b) *criticum!* -- *Hui ingenium!* Huic tanto plausui causam ego propterea dedi, quod fontem, quem non habebam, non consuluerim, aduersarioque, male citanti, fidem adhibuerim. Estne hoc delictum tanto triumpho dignum? Sed manet alter ab eodem aduersario de Suatoplugo com-

a) *Ibid.* p. 85. b) *Ibid.* p. 86.

commissus error chronologicus, ab illo tamen, hic tantopere plaudente, fidelissimo silentio transmissus ac ita dissimulatus, vt audacissime rursus ita triumphet: a) *Videsne iam accensum lumen ex chronologia, quam manifeste nobis dat tuam in his rebus, quas examinandas suscepisti, scientiam? Quis vniquam profligatus miles ita sine fronte triumphauit?*

XLVII. Erroris item me conuincere conatur, quod cum RR. Salagio tres Slauicae gentis principes recensuerim. *Quare, quaerit, hoc loco iam quatuor memoras, nempe Moymarum, huius filium, deinde Rasticem nepotem, postremo Suatoplugum?* At at, quis Moymarum filium inter Slauicae gentis principes retulit? Estne prorsus idem, filium principis et gentis principem esse? *Vbi autem mansit, vrget, quintus, toties iam memoratus Priuina.* Vbi mansit, cur ultra non quaeritur, Hezilo filius, Brazlao nepos eiusdem Priuinae? Fueruntne hi totius gentis Slauicae principes? - Annalista Bertinianus nec in locis, ab aduersario nunc excitatis, affirmat, *Ludouicum in marcam Vinidorum reipsa penetrasse; nec Ratislaum bello petiitum, nedum victum.* In nouis quidem testimoniis Rasticus vel Resticius Vinidorum regulus dicitur; an tamen hic Rasticus, Vinidorum regulus, idem cum Ratislao, Marahaniae principe, fuerit; an hic in marcha Vinidorum verum potius, incertum manet. Non igitur video, quorsum haec aduersarii calumnia pertineat: *Grandiore tui ipsius idea te*
 E 2 im-

a) *Ibid. p. 87.*

impleuisti; quam ut argumentis tam euidentibus loci quidpiam relinquo? Quae sunt argumenta tam euidentia, quibus Ratislaus, Marahaniae princeps, in marcha Vinidorum et rerum potitus, et a Ludouico victus fuisse doceatur? Quid igitur obstat, quominus idem ille Ratislaus a Ludouico Diuini non tantum obsessus, sed etiam ad obsides dandos coactus fuisse dicatur? Nam Ratislao Suatoplucum suffici non posse, quod aduersarius innuit, ex chronologia docui. Suatoplucus enim, qui post Rasticem, in monasterium anno 870. detrusus, Morauis praeesse coepit, sex annis prius, quam Morauis praefuisset, a Ludouico rege bello peti non potuit. Bellum enim illud, quo haec acta sunt, etiam annalista Bertinianus figit ad annum 864. Nondum igitur princeps ante laudatum annum 870. nec bellum ante sex annos gerere, nec in Ratislao latere potuit.

XLVIII. Aduersarius, Nestorem defensurus, hanc propositionem praeiicit: *a) Qui adhuc Nestorem legerunt; nullus omnium fidem ei atque auctoritatem abrogauit.* Si haec eo sensu dicuntur, quod, quicquid Nestor scripsit, verum ac indubitate credendum sit; tantum Nestori tribuitur, quantum nulli scriptori, praeterquam diuinitus inspirato, tributum adhuc legi. Si vero haec dos infallibilitatis illi non tribuatur, propterea, quod in quibusdam errauerit, omnem eius auctoritatem deruere nec ego vel volui, vel volo. *Quis te docuit, vrget ille, b) fidem scriptoris vellicare, quem*

quem nec legere, nec intelligere potuisti? Quum ignorantiam linguarum aduersarius mihi saepius obli-
 ciat; nouerit, plures me iam libros, non tan-
 tum Graecos et Gallicos, sed et Germanicos, il-
 lustrandae historiae seruituros, in Latinum idioma
 transtulisse; Slaucos item, si qui tales forent, eo
 facilius possem, quo promptius hac lingua, quam
 ceteris, praeter Latinam et Hungaricam, vtor.
 Atque hinc ille responsum ad inuidiosam illam in-
 terrogationem desumat. Nestorem enim vtraque
 lingua potuisssem intelligere; si potuisssem illum ha-
 bere. Quod igitur *nonnisi particulas quasdam, in
 Latinum traductas, apud scriptores forte occurren-
 tes, legerim*; id non ob ignorantiam idiomatis,
 sed propter libri defectum accidit. Quis autem
 vumquam hanc vel sibi, vel aliis legem tulit, vt
 numquam vllus vel adhibere, vel refellere possit
 relatus ab aliis sententias auctorum, quorum ope-
 ra non habet? Ergone nullus testimonio S. Augu-
 stini ceterorumque sacrorum et profanorum scri-
 ptorum vti possit, nisi qui bibliothecam, tantis
 voluminibus instructam, vel ipse suam habuerit,
 vel alienam consulere potuerit? Haec adhuc lex
 ignota scriptoribus erat. Sensus quidem scripto-
 rum non ex vno verbo, sed ex antecedentibus et
 consequentibus propositionibus eruendus est; sed
 id plerumque fit, vt id genus antecedentes et con-
 sequentes propositiones in citationibus non omit-
 tantur.

XLIX. Aliam autem legem, ab aduersario
 per interrogationem ita propositam: *An, si vna
 in re aberrauit scriptor; iam vbique erroneus est?*

ambabus vlnis amplector. Nec mihi poterat haec quaestio poni, qui iam in examinis praefatione haec scripsi: *Si propter aberrationes nonnullas historicus aliquis explodi repudiarique penitus debeat; omnis historia profana finem breui habebit.* Quare nec ego Nestorem vumquam reiiciendum propterea censui, quod illum aberrasse nonnumquam ostenderit. Quae deinceps ab aduersario generatim dicuntur, conuicia, non argumenta sunt; nec igitur vilo responso digna. Miror autem, illum quaerere, a) *quid in dubitationem traham;* quando clarissimis hisce verbis errorem circa Sirmiensem episcopatum in exam. p. 16. proposui: *Peccat, quum ab Hezilone Methodium ad episcopatum Sirmiensem prouectum fuisse tradit.* Id aduersarius, vt plus cauillari possit, ad episcopatum *Pannoniensem* trahit, quem adeo non negavi Methodio, vt eum etiam testimonio Ioannis VIII. confirmauerim. Quorsum igitur haec cauillatio: b) *Ioannes papa et Nestor vnus sunt?* Subinde Nestorem, Russiae scriptorem, a Maesia non longe distitum fuisse, sic ostendit: *Quasi illi monachi, qui Slauicas litteras, ex Cyrilli et Methodii ore haustas, ad alium aliquem, hic ad Nestorem transmiserit, non simul cum litteris Slauicis vitam quoque et sincera acta magistri Methodii edocere eum potuissent.* Si haec ego scripsssem; quanto cum sibilo, quem alias expertus sum, inferretur: *Potuissent*, igitur edocuerunt? Sed hoc mihi non licet. Iam igitur, beneuole lector, intelligis, Nestorem, dum in Ruf.

a) *Ibid.* p. 90. b) *Ibid.* p. 91.

Russia scripsit, *non longe distitum a Maesia fuisse, quod erat in quaestione. Quia vero R.R. Salagii verbis et auctoritate sum vsus; ita demum me carpic: Critice, non Nestor ex Salagio, sed Salagijs ex Nestore corrigendus erat. Quali nempe Salagium ipsum, qui 9. Seculis integerrimis ab re distabat, non autem testes synchronos, ab illo laudatos, cum Nestore contendiissem.*

L. Sed tandem Nestorem per suum errorem ab errore liberat, dum ait: *a) Nestor ipse non dicit Methodium episcopum Sirmiensem: dicit tantum, quod papa Ioannes VII. dicebat, episcopum Pannoniensem: a me, quod Nestor alibi etiam Methodium Andronici successorem appellat, Methodius pro Pannonie si dictus est Sirmiensis. Ingenui hominis est, errorem recantare. Sed lector honestus existimet, an ingenui hominis sit, alteri, post suum errorem agnitum, tam scurriliter insultare: b) Quum tamen addidissem, Methodium sedem D. Andronici tenuisse; tuus totus scrupulus ad hanc sedem rediit. Aves nimirum scire: an illa sella lignea, in qua fessus Andronicus animum suum deponebat, post tot secula superfuerit, ut idem officium Methodio praestare potuerit. Cultissimam hanc calumniam clarius subinde his verbis explicat: c) Vt naris es non obesae, tota quaestio, quam mouebas, circa illam ligneam sellam, quam primum Andronicus, deinde Methodius posteriore corporis parte occupasse ferebatur, versabatur. Hoc est dignissimum tua patella operculum.*

a) Ibid. p. 92. b) Ibid. p. 93. c) Ib. p. 94.

fessore *humanitatis* argumentum, ad quod in ganeis stabulisque responsum quaerat. Ita humanissimus hic scriptor errorem, quem e lingua Germanica, qua tantopere gloriatur, in Latinam vertendo Nestorem, commisit, excusat, ut alium, a quo propterea traduci debuillet, foede traducat. Subiicit, *a) me de Nestore hallucinarum esse, quum illum confundere tres Slaui principibus dixi. Contendit enim, a tribus Slaui principibus missam legationem pro fidei et litterarum doctoribus; quum iidem ad singulos horum trium principum profecti sint. At enim, illos Slaui hanc legationem adornasse, Nestor tradit, qui ad Danubium inter Bulgaros degent. Estne hoc, quod aduersarius contendit, b) suis testibus comprobatum, Slaui, qui Bulgaris ad Danubium immixti fuerant, tres illos principes, immo saltem vnum eorum, praefuisse? Quum Nestor perhibeat, Cyrillum linguam Bulgaricae condiscendae causa reuersum esse; si Cyrillus et Methodius, ut iterum aduersarius vult, c) ad Mbrauos, conuersis iam Chazaris et Bulgaris, venit; quid opus erat, conuersis iam Bulgaris, Bulgaricam linguam condiscere? Sed est illi hoc verba, non rem captare.*

LI. Ex legatione, quam Ratislaus, Moraviae princeps, ad Michaelem imp. pro fidei doctoribus adornauit, nouum argumentum aduersarius ad Morauiam in Maesiam immittendam eruit. Nam, inquit, *d) se Ratislat ditiones Vago et Moraua stumi-*

a) Ibid. p. 95. b) Ibid. p. 96. c) Ibid. p. 97. d) Ibid. p. 98.

minibus cum aduersariis constringamus ; qua tandem
 via , quod in terra Chazarorum agebatur , huic in-
 notuisse dicemus ? Responsum illud , quo paullo
 prius aduersarius Russiam a Maesia non longe dis-
 sitam effecit , cur huc aptari non posset ? Mona-
 chi , qui forte Cyrillo Methodioque suam operam
 in conuertendis Chazaris iunxerunt , alios etiam
 Slauos conuersuri , Ratislaum acta horum aposto-
 lorum edocere potuerunt . Sed haec est tantum
 coniectura ? sicut illa . Certe nec ea , quae de
 Ratislao vel etiam Photio deinceps adferuntur , a)
 ultra coniecturam assurgunt . Argumentum , ex
 Porphyrogenito petatum , an firmiter sit , videamus .
Ad archontem , inquit ille , *Chrobatiae , Serblorum ,*
Zachlumorum , Canali Frabunorum , Diocleae , Mo-
rabiae sic scribitur . — Quaerit iam aduersarius :
 b) *Quomodo archon Morabiae inter principes Chro-*
batiae , Serblorum &c. collocatur , qui nihil terra-
rum inter terras horum principum , atque adeo in
Maesia , possidebat ? Quaero vicissim ego : quomo-
 do archon Chrobatiae hos inter principes colloca-
 tur , qui nihil terrarum in Maesia possidebat ! Sic-
 ut igitur Chrobati , sic Morabi mandatum ab im-
 peratoribus orientalibus accipere potuerunt ; licet
 Maesiam non incoluerint . Quod ex annalibus
 Francofuldensibus narratur , peraeque potest apta-
 ri Ratislao , licet ditiones illius ibi constituamus ,
 ubi reipsa fuerunt , vt iam alias dixi . Moraui non
 tantum *Margenses* olim , sed etiam *Marhenses* et
 saepius *Marabenses* dicebantur . Non minus igitur

a

a) *Ibid.* p. 99. 100. b) *Ibid.* p. 101.

a *Maro*, qui hodie *Morauae*, fluuio *Morauiae*, respondet, quam a *Margo*, quod aduersarius vult, a) sic appellari poterant. Neutra coniectura magni ponderis est: et tamen, quod hoc argumentum, a notatione nominis depromptum, non magni fecerim; arguit ille, b) me *pingui Minerua rhetoricatum esse*. Certe, quaecumque vestigia *Morauorum* in *Maesia* putat aduersarius esse; cumulatius adsunt in *Morauia* hodierna, cuius castrum illud *Moroaua* fuit, vbi *Henricus IV.* cum *Andrea I. Hung. rege*, conuenit. De his autem *Morauis*, vltra *Danubium* sitis, plura iam testimonia veterum vidimus: ad quos etiam *Iuuauen- sium praesulum* iurisdictionem fuisse porrectam, ex anonymo de conu. *Carant.* ostendimus. Quare pergo non tantum dubitare; sed ausim etiam negare, *Morauorum nomen in Maesia natum esse*.

C A P V T IV.

LII. **Q**uum anonymum *Belae* notarium aduersarius incipit oppugnare; vix illi verba sufficiunt ad varianda conuicia, quibus me, defensorem eius, onerat. *Hoc*, inquit, c) *repones inter illa tua macerrima prolubia, quae ex acre verberato capere soles*. Mox ait, d) *anonymi oracula a me adorari*; de quo tamen sensa mea contraria non semel prodidi, non tantum in exam. p. 15.

a) *Ibid.* p. 102. b) *Ibid.* p. 103. c) *Ibid.* p. 104. d) *Ibid.* p. 105.

15. sed etiam in prolegomenis historiae ducum, ubi plures illius aberrationes indico. Estne hoc, eius oracula adorare? Estne, *genus flexo fidem adhibere anonymo*? Mox alia conuiciorum genera primus iste *humanitatis* professor sic accumulatur: a) *Andabatarum more inuehebaris in me. — Hic te quidem militem, sed non nisi manipularium, probasti: quamquam non tu hic manipulum feni in peritica; sed in cornu habuisti.* — Haecne sunt argumenta, quibus auctoritas anonymi tollitur? Meusne his, an ita calumpiantis honor diminuitur? Petit aduersarius, ut ostendam unicum fontem, quo noster anonymus fuerit usus. Ille quidem nullum nominatim prodidit; generatim tamen dixit, secundum traditiones diuersorum historiographorum se scripturum. Mendacii nondum conuinci potuit; cur illi non credam? Ostende, pergit, scriptorem coaetuum aut vicinum egressui Hungarorum e Scythia et egressui eorum in Pannoniam. Iam alias ostendi Reginonem et annalistas Metensem, ita scribentem: *Anno dom. incarn. 889. gens Vngarorum - a Scythicis regnis - egressa est. — Et primo quidem Pannoniorum et Auarum solitudines pererrantes — Anonymus vero huius egressus ita meminit: Anno dom. incarn. 884. sicut in annalibus continetur chronicis, septem principales personae, qui berumoger vocantur, egressi sunt de terra Scythica versus occidentem. Ille perhibet egressos e Scythia Hungaros an. 884. illi 889. sed facile conciliari possunt; si dicamus, anonymum*
con-

a) Ibid. p. 106.

consignasse tempus, quo Hungari mouerunt e Scythia; hos autem annum illum, quo uenerunt in hoc regnum. Nec enim isti tam facile poterant annum, quo Hungari mouerunt, quam quo huc uenerunt, nosse. Quinquennium autem illud, quod inter illorum egressum e terris Scythicis et ingressum in has terras intercessit, itineri tam longinquo facile tribui potest. Quis alius patriorum scriptorum cum exteris, coaeuis vel supparibus, tam bene conciliari potest? Ceteri Hungaros aduenisse tradunt anno 744. an rectius? an coaeuis scriptoribus conformius? Quis seu Graecorum, seu Latinorum egressum Hungarorum ad seculum VIII. cum Turotzio; quis non ad seculum IX. cum anonymo nostro defixit? *Ostende scriptorem talem, vrget aduersarius, qui vel remote et quasi in similitudine ostendat aliquid eorum, quae anonymus scriba de expulatis Russis, de castris per plagas Fibiscanas prolatis, mutatis, translatis commemorat. Intellexistine haec? Intellexi. Latine sunt scripta. Vult nempe hic auctor, vt plures habeamus, qui peraeque Hungarorum historiam fuse descripserint, quorum testimonio haec eadem probari possint. Quum igitur in aliis, qui rem compendio scripserunt, tanta non legamus; illum, qui plus scripsit, isto iubente, reicere debemus. Quae critica hoc docet? In multis quidem, vt olim in prolegomenis scripseram, *unicus hic testis est; id tamen assensum nostrum morari minime debet. Quod enim unicus sit; imputandum est paupertati nostrae iacturaeque multorum codicum, quos Tartarica rabies hausit. Vt tamen aduersarii votis aliquatenus**

respondeam; audiat, quod Ossostouitius et ex illo Coralouitius apud Bayerum in haec verba refert: a) *Poloucios Hungari, ab Hugro fluuio Pannoniam versus tendentes, ad Tanaim fuderunt.* Audiat chronica Slauorum auctoris incerti, quae Lindebrosius in hunc modum edidit: b) *Rugia a Danis Ostragard, id est, in oriente posita, affluens omnibus bonis, vocatur. Dicitur etiam Clauigard, eo quod sedes Hunnorum primo ibi fuit. Huius metropolis Chue, seu Kiouia. Nestor quoque scribit, c) Vgrös A. C. 838. per Kouiensem provinciam profectos, aliquamdiu non longe ab vrbe Kouia ad Borysthenem consedisse.* Haec remore et quasi in similitudine fortassis aduersario satisfacient: qui tamen dubitat, an anonymus sub vno Bela vixerit. Hoc dubium in amico responso iam sustulisse videor. Nec anonymum ante hoc seculum ignotum fuisse, patet ex iis, quae Kerchelichius ex archidiacono de Guerche saepius adfert.

LIII. Ad contentum anonymo nostro conciliandum, quam male sententiam eiusdem aduersarius detorserit, in examine p. 36. iam ostendi. Hanc iniuriam maiore cumulat iniuria, dum illum *Marsiam et hebetem* appellat; d) mihi vero Soarium rursus exprobrat: et perperam affingit e) *vo-cis anathema* deriuationem ab *átok* Hungarico. Qua quidem in re fidem eius lector aequus, si meum examen p. 39. legerit, palpare poterit. Alibi vero, p. 78. non *prudenciam* solum, sed et
con-

a) *Coll. Petrop. T. X. p. 413.* b) *Ibid. n. 395.* c) *Coll. RR. T. I. p. 14.* d) *Hypercr. p. 107.* e) *Ibid. p. 108.*

consilium, quod donum esse Spiritus S. non negabit, a me nominatum leget. Denique, num anonymus ex meis responsis debeat fide omni exui, quod ille nimis generose promittit, mox intelliget. Quia scripseram in examine p. 14. *sotam vetustatem ad fidem faciendam non sufficere*; cauillatus, nihil esse, quod anonymo Belae notario fidem conciliet, praeter vetustatem, concludit: a) *Mendax igitur tua etiam sententia sit anonymus, oportet.* Cur vero nihil illi, praeter vetustatem, fidem conciliet, hanc rationem reddit: *Nullas tabulas Hungarorum e Scythia egressu et ingressu in Pannoniam coeuas habuit; quippe quum litterae apud Hungaros ad tempora D. Stephani non viguerint: Quid hinc sequitur? nimis multum, adeoque nihil.* Sic enim nihil eorum sciremus, quae nostri maiores ante tempora S. Stephani gesserunt. Mendaces igitur erunt omnes, qui de rebus illis aliquid scripserint, quum earum nullas tabulas Hungarorum coeuas habeant. Id solum de rebus illis scire possumus, quod in tabulis exterorum coeuis breuiter et obiter consignatum legerimus. Cetera, quae patrii scriptores de vetustis illis temporibus referunt, mera mendacia sunt. En, quantam aduersarius stragem sua praecocae sententia historiis infert! Si vero posteriorum scriptorum historias, e traditionibus haustas, non esse mera mendacia dicat; iam anonymo, praeter vetustatem, etiam alia fidem conciliare debent. Vidimus, illum supra cum Reginone, qui sub exitum Hungarorum

vi-

a) *Ibid.* p. 109.

vixit, consentire, nec vllum e posterioribus patriae historiae scriptoribus ita cum illo conciliari posse. Fit igitur credibile, quod ait, *ex annalibus chronicis* ea se habere. Quomodo vero haec chronica compilari potuerint, in prolegomenis ita coniectaui: *Certum est, a Geisa religionis causa viros literatos in Hungariam pellectos esse. Geisa rerum apud Hungaros potitus est A. C. 972. Recens igitur memoria rerum, ab Hungaris primis, qui has terras 80. circiter annis prius occupauerant, gestarum, haberi litteris que consignari per viros illos literatos poterat. -- Constat ex aliarum regionum historiis, monachos res sui temporis diligenter connotasse; res etiam anterioris aetatis indagasse litterisque mandasse? num id solos Hungariae coenobitas neglexisse putabimus? -- Vix est credibile, tot coenobiorum (a S. Stephano subinde conditorum) incolas posteritatis adeo parum curiosos fuisse, ut ad exemplum eorum monasteriorum, e quibus hae coloniae ductae sunt, chronica non tantum ordinis, sed etiam neophytæ genis, cuius beneficio vivebant, non consignauerint. Et vero huiusmodi chronica Hungaros etiam Turotziū habuisse, colligitur ex decreto Sigismundi. -- Veterioribus certe chronicis anonymum, quam Turotziū vsū fuisse, multa docent. Num, ut de chronologia nihil iam dicamus, inter alia, nec Turotzius, nec vllus alius, *Abae* regis aliud nomen memoriae prodidit, quem ante nostrum anonymum in lucem productum ignorauimus *Samuelem* quoque dictum fuisse; nec numum Hungaricum, nomine *Samuhelis* regis insignitum, ad vllum regem nostrum referre certo*

potuimus. Et hunc auctorem, cui tantum debemus, e manibus nostris ad mandatum aduersarii dimittemus? - Iamne mea sententia *mandax anony-nus*?

LIV. Alia regula vult aduersarius anonymo fidem omnem adimere, quam ex Praianis verbis ita statuit: *Standum est auctoritate scriptoris domestici, quum ea narrat, quae alii quoque domestici scriptores referunt, et vetustis ac aetati Hungarorum aut coaenis, aut supparibus scriptoribus contraria non adferunt, et ceteroquin cum antiquis annalibus conciliari possunt.* Hanc regulam esse verissimam contendit ex contraria hac regula: a) *Non est standum auctoritate scriptoris domestici, quum ea narrat, quae alii &c.* Quum posterior haec regula sit aperte falsa; priorem esse veram contendit. Totum hoc admitti potest, adhibita tamen illa Peripateticorum, eidem exosorum, distinctione: *Etiam. C. Tantum N.* Seu concedo, *standum esse (tunc etiam) auctoritate scriptoris domestici, quum ea narrat, quae alii.* Sed nego, *standum esse (tunc tantum) auctoritate scriptoris domestici, quum ea narrat, quae alii.* Adeoque hoc argumentum aduersarii rursus nimis multum adeoque nihil probat. Hinc enim sequeretur, numquam illum vni discipulo suo credere debere, quum id narraret, quod alii discipuli non narrarent. Credit quidem Petro, quando Paullus idem affirmat; si tamen hic idem non affirmet; an propterea Petro soli numquam credet? Vbi sunt hic illi laquei, de quibus ita loqui-

a) *Ibid.* p. 110.

quitur: *Ex his laqueis quum te expedire non posses; more vetularum ad scomata abiivisti?* Nonne hunc dumtaxat sensum regulae huius etiam prius oppugnaui? *Numquam ille censuit*, ita de Cl Pratio scribebam exam. p. 87. *TUNC DUMTAXAT standum esse*, cet. Sicut igitur nunc, ita tunc ex laqueis his, pessime structis, me iam expediui. De scomatis deinde queritur; sed enim argumenta pro scomatis, vt alias, accipere videtur. Hoc ita te habere, lectores facile videbunt. Queritur etiam, se fugillari, *quod suae regulae Pratii verba de numero dumtaxat praeiecerit*. Non fugillatur, quod praeiecerit; sed, quod *pessime detorserit*. Indignatur postea, a) quod has ego voces, ad explicandam eius regulam, addiderim: *Tunc dumtaxat*. Haec verba pro verbis illius venditata non esse, typus ipse distinctus ostendit: et alioquin, quum aliquot ante lineis regulam eius retuli; haec verba non addidi. Fingit igitur a me factum, quod factum non est, vt ceu primus *humanitatis professor* ita calumniari possit: *Palpasne iam hic calidissimum tuum mendacium? ubi fides? non te pudet, tam aperte adsuere verba, quae totum sensum mutant?* Consentio. Vocetur hoc calidissimum mendacium; si verba haec ita sensum illius mutant, vti meum haec illius mutant: b) *Quum prius anathema ab atok Hungarico deriuass.* Nec enim illic ego vocis *anathema* deriuationem, sed significationem Hungaricam expressi. An, quum dico: *mendax* Hungarice significat *hazug*; vocem *mendax*

F

dix

a) *Ibid.* p. 111. b) *Ibid.* p. 108.

dax ab *hazug* deriuo? Iam vero quis sensus illius regulæ fuerit; patet ex iis, quæ his verbis aduersarius ipse subiungit in situ Mōrau. p. 145. *Fert anonymus ea, quæ alii domestici, rebus etiam ita ferentibus, non commemorarunt; exteri vero prorsus ignorarunt.* Innuit igitur, non esse standum illius auctoritate propterea, quod ea narret, quæ alii non narrant. Quis igitur non videt, illi regulæ hunc sensum subesse: *TVNC DVMTAXAT standum esse, cet.* Secus enim illa regula non posset anonymus oppugnari, quod ea referat, quæ alii domestici non commemorarunt. Vbi iam hic calidissimum illud mendacium? ubi fides sublesta?

LV. Hanc calumniam repetit et sublestat mihi fidem rursus obiicit, quod hæc eius verba non retulerim: *Et vetustis ac ætati Hungarorum aut coæuis aut supparibus scriptoribus contraria non adferunt, et ceteroquin cum antiquorum annualibus conciliari possunt.* Atqui hæc omnia, ne littera quidem ommissa, cum eiusdem regula, fideliter exam. p. 87. retuli. Testes lectorum oculos appello. Quod subinde non retulerim; causa fuit, quod nulla necessitas eadem repetendi fuerit, ut facile quivis obseruare poterit. Effugia hæc sunt, quibus argumentorum meorum vim eludere vult. Idcirco rursus conuiciis, armis in argumentorum inopia sibi iam vsitatis, ad obmotas difficultates ita respondet: a) *Addis, quod vis: demis, quod vis: quid igitur mirum; si arguteris, ut vis? Quam acri dolore ardebunt illi omnes tui alumni, quibus*
vl-

a) *Ibid.* p. 111.

ultra vicenos annos historiam Hungariae praelegisti; quum nunc, inspectis veris fontibus, clarissime intuebuntur, illam unam fuisse arcanam criticam tuam, ut tua addas, sua demas scriptoribus verba. Merito dolebunt, sibi pro Iunone nubem obtrusam. Illi vero solidiori fundamento nituntur, quam ut hoc verborum strepitu moueantur ac circumagantur. Norunt illi, quod in praefatione historiae ducum legerunt, vera scribentibus non opus esse conuiciis, certissimis paupertatis indiciis, ad quae tum solum recurritur; quum mala causa solidioribus fulcris destituitur. Cum alias praecusae sudes ab ingenua hominum societate, tum a rep. litteraria, lege musarum, proscribi debent; ubi hastam chypeumque pugnantibus non odium, sed veritatis studium offerre; victoriae gustum comitas Christiana coercere debet. Norunt haec, et ex me saepius audiuerunt, vas vacuum magis sonare. Quamprimum igitur tantum verborum contumeliosorum strepitum exceperint; suspectam aduersarii causam habebunt, et animum ad argumenta discutienda diligentius applicabunt. Vbi vero nihil, post magnum incendium, praeter fauillas et cineres dolosos, inuenerint; nouis ignibus in tantum obretatorem exardescant.

LVI. Subinde dissimulat aduersarius, quasi non intellexisset argumenta mea, quibus illum Praeianis verbis abusum fuisse docui. *Hic ego, scribit, a) nihil addidi, nihil demsi.* Nec ego quicquam horum obieci, sed, quod aduersarius verba Praeiana

a) Ibid. p. 112.

iana pessime detorserit; quasi standum non esset auctoritate scriptoris domestici, quum ea narrat, quae non referunt alii scriptores domestici. Quod perinde est, ac si diceretur: numquam vni, quicumquam referenti, credendum est; nisi plures idem referant. Calumniatur postea, me nunc turpiter a regula Praiana resilire, quum in exam. p. 96. scribam: *Numquam omnem ego Praii sententiam adoptavi.* Atqui huius rei testem ipsum aduersarium habeo, qui plura refert in situ Morau. p. 144. quam ego retulerim et adoptarim. Quaerit deinde: *Cur itaque ad totam illam Praii orationem nos prius remisisti?* Numquam ad totam remisi. *Cur, vrget, nunc saltem non indicas, quid adoptes?* Ter iam indicaui (*Hist. duc. p. 35. 74. Exam. p. 85.*) Nondumne satis? *Cur te pudor, ita rursus calumniatur, a prodenda illa regula conceptis tuis verbis retrahit?* Naeniae! Nec pudor, nec labor me retraxit, quominus iam ter illam conceptis verbis p. odiderim. Tam miris ille modis et artibus a cognoscenda veritate lectores auertere conatur; sed catis et cautis non imponet. Quia vero particularem litem Cl. Praii cum Timone non adoptaueram; idcirco, quae de numero ducum ille huic regulae praeiecit, omisi. Postquam autem hypothesim ad thesim ille reuocauit, ac ex particulari casu generalem et vniuersalem regulam efformauit; hanc adoptavi. *Grande peccatum, subiicit, a) peccasti contra logicam.* An etiam contra rhetoricam? Amicae sibi sunt haec
scien-

a) *Ibid. p. 113.*

scientiae; nec alterutra peccatum indulget, quod altera prohibet. Sed rursus ad conuicia recurritur, in quibus nihil vel ex logica, vel ex rhetorica depromptum inuenitur. Quis tamen interea non suspiciat ingenium aduersarii, qui, postquam regula, tam acriter defensa, se penitus inuolutum, vt euoluere se porro non posset, vidit; affirmat, se non alio fine regulam illam adduxisse, *quam vt aduersarium suis armis peteret*. Atqui non eodem modo fuit aduersarius illis armis vsus; non igitur ille *suis armis* fuit petitus. *Intellexisti hoc iam?* Clarissime. Sed, quum negat sua corollaria sua esse, quis risum teneat? *sunt*, inquit, *eius regulae, quam vnuersalem effinxisti*. Cur ergo huic etiam *particularis casus* fuit praemissus? *Illam igitur, quum impugnas, te impugnas*. Itane? Doctae meae regula, non esse credendum vni, quum plures idem non dicunt? Cetera hinc fluunt.

LVII. Etsi regulam hanc numquam arctauerim, dilatauerim, distinxerim; vt tamen id aduersarius ostenderet; regulam suam, iam alias a me castigatam, rursus exhibet, a) triumphumque sibi post hominum memoriam gloriosissimum adornaturus, hos apparatus praemittit: b) *Itaque ex adiectis tuis verbis verum est, scriptoris domestici auctoritatem valere in silentio exterorum; si contraria veteribus non narret*. Vecum. *Quomodo potest, pergit, contraria veteribus narrare, quando veteres silent?* Nullo modo. *An, si aliquid vides; non vides, rem aliquam silere et illi contrarium narra-*

a) *Ibid.* p. 114. b) *Ibid.* p. 115.

rare, prorsus pugnancia esse? Video quidem, si rem aliquam iidem filere contrariumque narrare dicantur, id prorsus pugnare. Sed, si sint alii, qui sileant, alii, qui contrarium narrent, id inter se pugnare non video. Fieri namque potest, ut domestici ceteri, quod vnus refert, sileant, exteri contrarium narrent, ut nemo non videt. Estne hic gladius hebes? Sed, inquit, inferius paullo plane reipsum conficis. Videamus, an gladii vibrandi tam imperitus sim. Olegi, scribit, expeditiones, in Graecos susceptas, a Graecis non silentio praetermitti, sed contrario prorsus modo referri narras. Ita. In regula autem generali requiris silentium exterorum. Non requiro; sed permitto. Quis non videt, quantum ista differant? Exemplo rem illustremus. Scribit anonymus, Abam regem aliter Samuelcm fuisse vocatum. Id fide dignum esse censeo, licet alii de hoc sileant. Non tamen hoc silentium ita requiro, ut id fide dignum esse non censerem; licet idem alii quoque referrent. In idem recidit, quod aduersarius ita subiungit: Hic in Graecis, respectu Russorum exteris, iam non silentium, sed contrariam relationem desiderat. Quamquam hic Graeci, respectu Russorum, non possint dici penitus exteri, quum bellum illud tam a Russis, quam a Graecis gestum fuerit et commune scriptoribus vtriusque gentis euaserit. Ex his iam apparet, perperam aduersarium ita colligere: Tua itaque regula requirit silentium et requirit non silentium. Perperam his mihi verbis illudere: Iste rursus est tuus gladius. Nonne vides, quam hebes sit? Video perperam obtrusum ac in officina sycophantarum effabricatum.

LVIII. Ex eadem officina prodiuit calumnia, qua dicor, a) impudenter lectoribus imponere; quum dico Olegi expeditiones a Graecis silentio non praetermitti; sed contrario modo narrari. Quomodo, quaerit, contrario modo narrantur, quae ne narrantur quidem? Difficultatibus, a me propositis, eo tandem adactus est aduersarius, vt ea hic retractet, quae his verbis in situ Morau. p. 149. contenderat: Adde, quod expeditionem Russorum naualem, in Graecos susceptam, de qua Nestor, non solum vnanimi consensu annales Russici celebrant; sed Graeci quoque, in quos suscepta est, innuunt, vt non diffusetur Cl. Kayona, licet in anno expeditionis et in numero nauium minime conueniant. Quo loco rursum stabilitur auctoritas Nestoris, ea de Graecis referentis, quae Graeci ipsi, posthabito gentis suae opprobrio, victi veritate, memoriae posterorum prodidere. Nunc tamen ille, siue memoriae lapsu, siue calumniandi pruritu, siue difficultatibus pressus, negat, quod antea verbis adeo claris affirmauit. Et velut ignarus, vbi quine Graecorum veterum scriptorum de Olegi expeditionibus scripserint; vrget, cur locum non excitem, quem et ego iam excitaueram, et ille prius inspexerat. Nam, subiicit, duplex illa Russorum expeditio, quam p. 97. describis, te ipso teste, non potuit ab Olego suscipi; nec in tempora Olegi tutoris incidit. Ita certe. Sed hoc ipsum Nestoris auctoritatem conficit, qui veterioribus Graecis scriptoribus contraria scribit. Contraria, pergit, non sunt, quae

a) Ibid. p. 116.

ab diuersis ducibus et diuersis temporibus gesta nar-
rantur. Ita quidem, si diuersae res a diuersis
ducibus et diuersis temporibus gestae vere narren-
tur. At si res eadem a diuersis ducibus et diuer-
sis temporibus gesta male narretur, vt hic fit, con-
traria sunt: scriptoris vel ignorantiam, vel fidem
malam arguunt. Itaque, concludit, *Olegi expe-
ditiones in Graecos adeo a Graecis scriptoribus con-
trario modo non referuntur, vt ne mentio illarum
ulla apud Graecos occurrat.* Si haec lector aequus
cum illis aduersarij verbis, quae paullo prius ex-
citaui, contenderit; risum vix iterum tenebit. Si
vero gloriose triumphantem illum, qui meis ar-
mis victus, quod antea concessit, modo negat,
audiuerit, ab effuso cachinno temperare sibi vix
poterit. *Io triumphe!* Ita sibi tubam inflat. *Dum
genus hominum stabit: si omnia rustica scomata in
auxilium aduocaueris; nunquam ostendes, Olegi ex-
peditiones contrario modo a Graecis scriptoribus re-
ferri.* Scomata non sunt arma mea, sine quibus
iam ostendi (*Hist. duc. p. 78. Exam. p. 98.*) Rus-
sorum in Graecos expeditiones non Russis, vt
Nestor narrat, sed Graecis gloriosas fuisse; nec
iis temporibus, quibus Olegus rem Russicam pro-
curabat, congruere; Nestorem igitur non tantum
in narratione contraria successus, sed etiam in
consignatione temporis errare. *In historia ducum,*
inquit, a) - *tibi Graeci tacent.* Itane vero? ta-
cent illi, de quibus p. 75. ita scripsi: *Ego vero,
rem diligentius scrutatus, narrationem Nestoris cum
Grae-*

a) *Ibid. p. 117.*

*Graecis scriptoribus - reperio non consentire ? Tacent omnino de Nestoris commentis , quae huic expeditioni Rufforum affuit ; sed de hac expeditione non tacent , quam contrario modo referunt , ut in examine scripferam , ac aduerfarius quoque loco supra producto faffus fuerat . An igitur meo me gladio confeci ? Quis non illum potius suo fe gladio confeciffie dicat , qui quod tam clare prius afferuit , tam aperte nunc negat ? Et tamen ille rursum ita fibi triumphum occinit : *Io triumphe ! Erit hoc mihi ad pofteros gloriofum , te , tot annorum in uniuersitate profefforem , tot tomorum fcriptorem , tam arrogantem meae perfonae contemptorem , tuo tibi gladio ictus immedicabiles inflixiffe . Io triumphe !* Iam tuba haec gloriofa tertium infonat . Quis vmquam poeta thrafonem gloriofius triumphantem exhibuit ? Sed tamen , poft tot triumphos , quali poenitudine facti vel faffus non nihil tactus , de Nestore iam moderatius fentit ; nec illum *ab omni prorfus errore eximium* effe pronunciat .*

LIX. Ille quidem nunc primo Nestorem ab erroribus eximium non fuiiffe fatetur ; ego vero dudum aberrationes anonymi palam agnoui , quin illum propterea penitus reiiciendum exiftimauerim . Id tamen ille vult , dum contendit , *ad nullos fontes anonymo fuiiffe* . Potui quidem ego , quum id ille negaffet , interrogare : *An fcribenti adfuerit ?* non item ille mihi , quum idem affirmaffem , eandem quaestionem ponere potuit . Nam ille caufam

sam id negandi non habuit ; affirmandi contra
causam ego habui , quum et anonymo , hoc asse-
renti , crediderim ; et vnde hos fontes habere po-
tuerit , iam indicauerim ; et , quod reipsa hos fon-
tes habuerit , inde docuerim , quod magis , quam
alii patriae historici , cum scriptoribus synchronis
aut supparibus conciliari possit. Miratur aduersa-
rius , a) *Tartaros anonymi fontes ita sicasse , ut ne
gutta quidem ex illis ulli veritatis amanti scriptori
visa fuerit.* Plures non tantum guttas , sed etiam
rivos ex iis fontibus ad alios scriptores derivatos
fuisse , exam. p. 86. iam ostendi. *Anonymum cla-
de Tartarica anteriorem fuisse , partim in prol. go-
menis , partim in amico responso p. 28. nuper ex
diplomate Belae III. docui.* Non *per immensam
imaginandi vim* , ut aduersarius cavillatur , b) sed
per verisimillimam coniecturam in historia ducum
p. 74. innui , clade Kiouientes ab Hungaris affe-
ctos esse. Celeberrimi quidem Fischeri testimo-
nium , quod non sit vetustum , aduersarius reiicit ;
c) non est tamen existimandum , virum eruditum ,
historiarum et antiquitatum professorem publicum ,
id sine testibus velut ex digitis suis exfluxisse. Li-
cet nec vox *marca* fuerit in fontibus anonymi re-
perta ; non est tamen dicendus d) *corrupisse fon-
tes , adiiciendo vocem ex suo.* Nec enim vlla ne-
cessitas eidem imponi potuit , ne pro vetere vo-
cem aliam , aevo suo iam vsitatam , poneret , ac
pro *semilibra* *marcam* exprimeret. Quum autem
mar-

a) *Ibid.* p. 119. b) *Ibid.* p. 120. c) *Ibid.* p. 121. d)
Ibid. p. 122.

marca leuioris ponderis vnum, grauioris quatuor florenos, secundum hodiernum ius Hungaricum, aequet; dicebam 2000. *marcarum argenti - duo vel ad summum octo millia flor. aequasse.* His aduersarius subiicit, a) *me pessime rationem subduxisse*; petitque *libram argenti*; pro qua velit 8. *florenos* remittere. Videtur scilicet ignorare, valorem monetarum variasse, nec hic florenos hodiernis similes, sed aureos, vnde Germanicum et Slavicum nomen floreni hodieque retinent, intelligendos esse. Post haec vrget, b) *vnde sciam, anonymi marcam fuisse marcam grauis ponderis?* Hoc me scire nusquam dixi. Nec *significationes terminorum mutauit*; quum nihil de valore marcae definiuerim, sed duplicem dumtaxat sensum huius vocis insinuauerim, quin opus fuerit mentionem *homagialis* etiam marcae facere, cuius hic aduersarius meminit, vt calumnias accumulare possit. Qualis et haec est: *Hoc nempe deerat ad cumulum tuae eruditionis, vt ad marcam iudicialem, hoc seculo inuentam, exigas pondus tributi, seculo 9. ab - Russis Almo depensz.* Exigone? Nonne disserte professus sum; *ex hoc valore tantum coniecturam fieri posse?* Suntne coniecturae *demonstrationes*, quae mihi per nouam calumniam obiiiciuntur?

LX. In numero florenorum 14372. pro 7200 certissimus est error; non tamen satis certum, an oscitantiae typhotetarum; an meae sit adscribendus. Id quidem certum, ignorantiae nec meae, nec magistri mei tribuendum esse, vt aduersarius cauil-

a) *Ibid. p. 123.* b) *Ibid. p. 124.*

cauillatur. Qui tamen error caussam aduersarii maioribus difficultatibus inuoluit, vt patet. a) Cauillabatur ille prius, *ultra videnos annos historiam Hungariae me praelegisse*. Hoc studium fuit indutum sub exitum anni 1777. Desiit mecum in vniuersitate sub exitum anni 1784. Quo iam animo ferret aduersarius; si, quod ex septenis videnos annos et *ultra* fecerit, illi sic insultarem: *Magisterne te tam male instituit in arithmetica; an tu tam male didicisti?* Neutrum ego dicerem; sed oscitantiae potius errorem hunc adscriberem. *Lodomeriam*, vt obiicit, *ciuitatem fuisse*, non negaui, dum *non vnus ciuitatis, sed adfatae simul regionis* limitibus contineri ditionem ducis Lodomeriensis scripsi. Cur igitur *huius pudendae proteruiae* reum me facit primus hic *humanitatis* professor? Quod obiter, *urbem Romam exhaustam et ad vnum Capitolium redactam fuisse*, dixerim; criticam meam accusat; quasi vero, quod clarum erat, *argumentis euinci* debuisset. Leuia haec esse, quum alia non adsint, nemo non videt. Nec minus illud leue, quod de camelis obiicit; b) quasi hi *nascerentur, ubicunque expressis verbis non negat eis nasci Plinius*. Cui hoc vel in mentem venire potuit? Quis vero non suspiciat ingenium aduersarii, iocumque hunc subtilissimum: c) *Palato tuo tamen cucurbitae hae arident; an propter affinitatem quamdam? sed desinamus iocari*. Non est iocus, esse malignum. Sed iam in fine non ioco dicor, *ad vnguem Hecubam expressisse*. Si mea bene-

a) *Ibid.* p. 125. b) *Ibid.* p. 126. c) *Ib.* p. 127.

neuolus lector et illius dicta legerit, facile definiat, vtri melius appellatio *Hecubae* conueniat. An, inquam, *Hecubam* non exprimat, qui toties figmentum suum deriuatae vocis *anathema* ab *átok* recoquit; qui toties illud in cerebro suo natum commentum repetit: a) *Hungari cum Arpade - ad Arpadem - fugerunt, et ibi stabula equis defessis aedificauerunt?* An, quod ille de *cucurbita*, non potiore iure de *stabulis*, quae toties reuisit, illi posset regeri? An bene hic oppositionem fingat: *Hungarorum vna pars per Moldauiam et Valachiam cum clade in Pannoniam descendit: et Hungarorum altera pars per Lodomeriam, Munkatsinum, per continuas victorias in Pannoniam intravit?* An qui sic anonymum exposuit: *Quod, ut in hostico, hic non satis hae copiae salutis securae esse videremur; paullo post circumdedit eas muris arcis Vngensis, id prae metu factum esse non innuat?* An igitur illud prae metu figmentum meum fuerit? an propterea humanissimam hanc eius censuram commertus fuerim: b) *Potuisse ita cerebrum tuum verberare?* An, licet vocabulum *omnes* vel *praecipui* nec apud aduersarium, nec apud anonymum reperiatur; sensus tamen, qui his vocibus respondeat, reperiatur? An anonymi sensum exprisserit, qui ludicre quaesuerit, quomodo hominum numerum prope innumerum moenibus arcis Vngensis concluderit? An in septem castris Turotzii principium criticum anonymi protegendi fundauerim? An ex legibus humanitatis imperiti ingenii effugia et mendacia

a) *Ibid.* p. 128. b) *Ibid.* p. 129.

cia mihi rursus obiiciantur? An Cumani Ruthenique nusquam locum habere potuerint; si *Munkatfani et Vnguarini non manserunt*? Haec nulla refutatione, sed tantum lectione meorum et illius dictorum indigent.

LXI. *De fontibus anonymi*, quos iterum requirit aduersarius, a) saepe iam responsa dedimus. Si fontes, quos ille pro Nestore per *potuerunt* assignauit, cum iis, quos pro hoc anonymo nos assignauimus, contendantur; potiores isti fideque digniores illis cuius videbuntur. De voce *tornamentum* idem, quod de *marca*, respondemus, anonymum illam ad aevi sui morem vsurpasse. De vetularum armis, non a me, sed ab aduersario saepius adhibitis, ac eius argumentis nec dissimulatis, nec *turpissima fide corruptis*, aequi lectores iudicium ferent. Quia vero me rursum *extra rhombum* agere more suo calumniatur; b) qua veritate hoc nitatur, videamus. Status quaestionis erat, *an anonymus ipse semet et fide, et omni in historiis auctoritate exuat*, vt aduersarius in situ Moraviae p. 127. his verbis innuit. *Solam eius narrationem cum coeuis monumentis et secum ipsa contendam, vt hac inexpugnabili pugna expugnatus a se ipso anonymus ipse semet et fide, et omni in historiis auctoritate exuat.* Vt hoc euincat; primum illi vitio dat, quod narret, *Attilam, fugatis Romanis, Pannonias occupasse; regiam suam sedem Budae fixisse; urbem hanc eapropter fortissimis muris circumdeditisse.* Quum igitur de Pannonia,

a) *Ibid.* p. 130. b) *Ibid.* p. 131.

nia, de hac Attilae regia breuiter egi; num extra rhombum egi? Sed enim eius argumenta sublesto silentio transiui. Non sublesto, sed destinato consilio transiui, ne sine necessitate longius euagari cogerer; quum, etiamsi de his anonymus male scripsisset; non sequeretur, quod in quaestione fuit, anonymum omni se fide exuisse. Haec enim argumenta, quibus aduersarius id euincere voluit, exam. p. 81. ita conclusi: *Etiamsi tandem euicisses, illum de fugariis ex Pannonia Romanis Attilaeque regia Budae constituta male scripsisse; rectene sequeretur, illum semet et fide, et omni in historiis auctoritate exuisse? Omnesne, qui prorsus eadem cum anonymo tradunt, omnem sibi fidem et in historiis auctoritatem adimunt? Omnesne, licet eos semel errasse doceres, semper errare, recte dicere posses?* Haec erant mea, non extra rhombum, ut apparet, dicta. Quid ille? scripsine, quaerit, ego istud hoc loco? Anonymum hac de causa reieci? Vtrumque, qui caecus non est, apud eum inueniet. Ad probandam certe hanc propositionem suam: *Anonymus ipse semet et fide, et omni in historiis auctoritate exiit, hanc de Pannoniis et Attilae regia dissertationem adornauit. Haec quum ita se habeant; quis iam non miretur vel indignetur, hunc primum humanitatis professorem in me sine causa his tam contumeliosis verbis detonare: Per ego te omnia quaeso oroque, amice Katona, ne pergas tam impudenter et praefracte mentiri in omni folio. Aetas tibi fere acta est. Tu quasi nihil unquam de decori, de disputandi et refutandi ratione audisses, dicta mea vni loco demis, alteri addis,*
misces,

misces, quadras, rotundas. An hoc tot annorum curriculo, bone professor, didicisti? Crede, modo hoc tuo scribendi ignotos fortasse falles; at notis eris derisui. Vnde tanta conuicia sum commeritus? Iudicent aequi lectores, an eius dicta suo loco non retulerim. Sed simul iudicent, an iste decori, disputandi & suauitatis rationem obseruauerit.

LXII. Ut aduersarius omnem anonymo fidem adimat; illum cum Porphyrogenito contendit, ac in situ Morauiae p. 138 primum illi hoc obii-
cit: *Anonymus Arpadem, filium Ami; Constantinus filium Salmurziis facit.* Ad hoc ego, miratus argumenti leuitatem, exam. p. 82. subiici: *Digna haec est difficultas, ob quam anonymus omni fide destituatur;* tum argumentum hoc refutaui. Hoc aduersarius aegerrime tulit, ac anonymum se fide propter hanc constructionem non exuisse, contendit. a) Non igitur hoc commemorandum inter cetera fuit, quibus anonymo fidem tollere voluit. Ex his alterum istud erat: *Anonymus in serie ducum primum Vgegun; Constantinus Lebedian ponit.* Ego, recitatis anonymi verbis, quibus seriem ducum textit, quaerebam: *Vbi hic Vgegun ponitur? Quid ille? Mihi primum aucupium verborum, quasi hic non de re, sed de verbis ageretur, exprobrat.* Tum errorem suum, modo prorsus inexpectato, palliat. *Vgegun ego dixi ducem, inquit, b) sicut filios regum in Vngaria nominare moris fuit duces.* Atqui quaerebatur, non quem ipse, sed quem *anonymus in serie ducum primum*

a) *Ibid.* p. 132. b) *Ibid.* p. 133.

num posuerit. Et tamen, postquam apud anonymum, quum *de serie ducum* non agebat, Vge-
 gum reperisset, quasi hoc ignorassem, mihi suum
 errorem affricat. Nec per illum licuit mihi Ma-
 gogum, *de cuius genere*, secundum anonymum,
 Vgek fuit, huius Vgeki *progeniorem* vocare; nam
 inquit, a) *progenitor Latina callentibus avum no-*
tat. Non est hoc verborum aucupium, quod mi-
 hi toties exprobrat? Idem *Oscam* mihi linguam
 identidem obiicit. Qui sanius de mea quantula-
 cumque latinitate iudicium ferunt, operam mihi
 suam obtulerunt, ad longum barbararum vocum
 catalogum ex opere cultissimi huius Latini texen-
 dum, quibus etiam obsoletae voces *antidac*, *in-*
genior &c. in quibus ille peculiarem elegantiam
 collocat, addi poterunt. *Qui Latine*, subiicit,
mediocriter intelligit: si tamen cum hac notitia te-
gat iuramentum Hungarorum, quo sese Almo subie-
cerunt; clare cognosceret, Hungaros Almo iura maie-
statica detulisse. Licet Latine *mediocriter* intelli-
 gere mihi videar; non tamen intelligo, quomodo
 cum iuribus maiestaticis conciliari possit hoc iura-
 mentum: *Vi isti, principales personae, qui sua li-*
bera voluntate Almu sibi dominum elegerant, quod
ipsi et filii eorum nunquam a consilio ducis et honore
regni omnino priuarentur. Quare haec oppositio
 frustra iactatur: b) *Hungari ante Arpadem habue-*
runt principem, iuribus maiestaticis praeditum; et
Hungari non habuerunt principem, iuribus maiesta-
ticis praeditum ante Arpadem. Nec ista sibi oppo-

G

nun-

a) *Ibid.* p. 134. b) *Ibid.* p. 135.

nuntur: *Hungari libera voluntate elegerunt sibi principem, iuribus maiestaticis non praeditum; et Hungari, a Chazarorum chagano adacti, acceperunt principem, iuribus maiestaticis praeditum.* Cetera hinc fluunt, quae iam alias tam in hist. duc. p. 38. 39. 130. quam in exam. p. 83. dissoluta sunt. Ex his et illud falsum esse cognoscetur: a) *Arpadus, antequam Vngari Vnguarinum vidissent, suprema principis potestate fuit exornatus.* Illud autem vere dici potest: *Almo, electo duci, iurarunt Hungari obedientiam; superiorem itaque suum, non tamen maiestaticis iuribus praeditum, in eo venerabantur.* Nec enim omnis superior, cui iuratur obedientia, semper maiestaticis iuribus praeditus est. Hoc iterum sensu dissolvitur apprens haec oppositio: b) *Fuit itaque Arpadus primus Hungarorum princeps, et non fuit primus.*

LXIII. Postquam nullum aduersarius solidum argumentum adferre potuit; *stabulis iterum in insula Tsepel visitatis, oppositiones novas commiscitur, quasi prius Arpadus princeps summus fuisset creatus, quam Vnguarini mancam potestatem accepisset.* Alium rerum ordinem lectores in historia ducum p. 126. seqq. inuenient; vbi simul umbras de Salmutze dissipatas legent. Vltimum a conuiciis argumentum, hoc etiam loco, more iam visitato, ducitur. Exam. p. 85. dixeram ego, *sub eiusdem iurisiurandi formula posse et maiorem, et minorem potestatem concedi.* Quis enim dicat, omnes reges eandem in omni regno potestata-

a) *Ibid.* p. 126. b) *Ibid.* p. 137.

statem habere; licet obedientiam illis in omni re-
 gno subditi iurent? Ille tamen cum admiratione
 quaerit: a) *Itane vero? et quidem etiamsi nulla*
praecisione mentali vitur iurans? Vel iam hac pri-
mos Vngaros usos fuisse, ex historiis eruisti? Quid
hoc ad rem? Cur praecisio mentalis istic memora-
tur; nisi calumniandi gratia? Facitne haec ad eam
quaestionem definiendam: an sub eiusdem iuris-
jurandi formula possit et maior, et minor potestas
concedi? Quis hic calumniandi pruritus? Hic idem
facit, vt anathematis obliuisci nondum possit, quod
ab atok Vngarico deriuari rursus comminiscitur,
ac ita demum primus iste humanitatis professor
conuiciatur: Iam video, nihil esse, quod cerebro
tuo non conscias; sed ratio tibi exarescit ubique.
 Sublestam fidem, sine causa per summam calu-
 mnam mihi saepius obiectam, semper adhuc dilui.
 Tot calumniis aduersarius nondum fatigatus, eam-
 dem mihi rursus obiicit. Refert anonymus Cap.
 X. duces Ruthenorum, scilicet de Kyen et Sudal, vt
 ne de sedibus suis expellerentur, filios suos in obsides
 dedisse Anno duci. Difficultatem aduersarius mo-
 uit de solo duce Susdaliae, de quo hoc responsum
 exam. p. 103. dedi: *Si iam tunc, quum Hungari*
Susdaliam praetergressi sunt, obsides ea de causa de-
dit, ne de sedibus suis expelleretur; totum dilem-
ma tuum - corruit. Cur hic sublestae fidei postu-
lor? Miretur aequus lector. Nam, inquit, b)
primo anonymus non habet: expelleretur; sed: ex-
pellerentur. Quum anonymi sententiam retuli;

a) Ibid. p. 138. b) Ibid. p. 139.

non aliter et ego scripsi. Sed quum de solo duce Susdaliensi quaestio fuit, qui potui scribere, *ne de sedibus suis expellerentur*? Hic aequitas lectoris sententiam ferat, an propterea tam enorme *sublestae fidei* scelus appingi mihi potuerit. *Secundo*, pergit, *verba mea*: quandoquidem Hungari pacifice propter Susdaliam transiuerunt, *subleste suppressis*. Hoc quidem ex norma criticae tuae; sed non ex decori et veri studio. Quid hic contra decori verique studium peccatum est? An omnia semper alterius verba referre debet? An non ea dumtaxat referri solent, ex quibus argumenta depromi debent? Quod autem argumentum ommissa verba subministrare possunt? Nonne tam per Lodomeriam, quam per Haliciam *Hungari pacifice transiuerunt*, et tamen obsides a ducibus acceperunt? Cur igitur peraeque dux Susdaliae, *ne sedibus suis expelleretur*, ad redimendum bellum obsides Almo iam tunc, quum *Hungari pacifice propter Susdaliam transiuerunt*, dare non potuit? An igitur *sublesta fide* verba haec suppressi, quae nihil ad rem faciebant? Quam paruo huic homini *sublesta fides* venit!

LXIV. Ad ea, quae sequuntur, iam responsum est, anonymum ordinem rerum, ab Hungaris gestarum, non semper obseruasse, quod exemplo, mox subiecto, docetur. Ad quod nihil aduersarius, praeter scomata, de quibus immerito me rursus accusat mihi que suum vitium affricat, reponit. *Tuum, inquit, a) responsum, etiamst*

220.

a) Ibid. p. 149.

ante Olegi tempora susceptam, cum expeditione ea, quam Nestor Olego tribuit. An et quomodo confuderim, videamus. Nestor Olego tribuit expeditionem Russis gloriosam ac ingentem victoriam. Graeci meminerunt geminae Russorum expeditionis, quarum utraque Russis ignominiosa, cum ingenti clade coniuncta fuit. Quum igitur ego Nestorem Graecis contraria scribere dixi; quomodo poteram Oskaldi naualem expeditionem intelligere, quae quod infelix fuerit, Graecis contraria dici non potuit? Quicquid igitur aduersarius de Rurico, Russiae monarcha, disserit; id totum mihi merito suspectum videri debet. Nec ille mihi necessitatem hanc imponere potest, a) *ut ostendam ex historiis, aliquem talem ducatum fuisse in Russia, quae ad morem aetatis anonymi, priori nomine amisso, Lodomeria subinde dicta fuisset; nisi prius ostenderit, Ruricum non tantum Russiam Nigram et Albam, sed etiam Rubram, seu Rutheniam, ditione sua complexum fuisse: nec Misikinam, quem Dlugossus Ruthenici generis ducentem appellat, ducem Russiae fuisse, quod ille negat.* b)

LXV. Non igitur *veruecinus doctor est anonymus, ut illum aduersarius pro sua humanitate vocat, c) qui supponit illum alium incerti nominis ducatum, subinde Lodomeriae nomine insignitum, existuisse sub adventum Hungarorum. Nec meum consilium, quo, praeter Gebhardum, etiam Crussum illi consulendum suaseram, est veruecinum, ut hic primus humanitatis professor more suo cauillatur,*

a) *Ibid.* p. 144. b) *Ibid.* p. 145. c) *Ibid.* p. 146.

tur, a) quem propterea ne quis *veruecum in patria crassoque sub aere natum* dicat, vereor. Nam, neque Crusius sine fontibus sua depromit; nec vllus est, ex quo discere quis non possit. Cur igitur *veruecinum* consilium meum dicitur, quum, ex quo proficere possit aduersarius, suggero? Num illum discere porro pudet?

LXVI. Dum aduersarius Bulgarorum regnum Tibisco Granoque comprehensum fuisse negauit, testimoniaque scriptorum in hanc rem promisit; dixi, promissis illum non stetisse. Nec hic a veritate me latum vnguem discessisse, responsum meum, ad eius praefationem datum, ostendit. Certe iam vidimus, veteres historicos nec magnam Bohemiam, nec magnam Croatiam ad Tibiscum vsque porrexisse, nec Suatoplugum dominatu suo Daciam, Transsilvaniae respondentem, complexum fuisse. Nihil igitur hic *sollemni dolo transmissi*, quod toties laudatus primus *humanitatis* professor oggerit. b) Eadem humanitate mihi fraudem obiicit, cuius tamen nullum loco citato vestigium apparet. Num autem *quaesita mea p. 122. ad occultandum meum dolum pertineant*; c) an vox *omnes* ad infirmendam aduersarii rationem addi debuerit; an *gesta Dogoberri* Bulgaros intra Tibiscum et Danubium egisse, non innuerint; lectores optime decernent ex iis, quae locis citatis adfero. *Bulgaros, inquit, in Dacia egisse, exultabundus probas. Estne Dacia, bone geographe, intra Tibiscum & Gramum?* Nec est; nec esse dixi.

G 4

a) Ibid. p. 147. b) Ibid. p. 148. c) Ibid. p. 149.

dixi. Daciam tamen illam, in qua Lucius Bulgaros Francis conterminos fuisse perhibet, ultra Tibiscum fuisse, proinde Bulgaros ultra Tibiscum habitasse, certissimum est.

LXVII. Iam anachronismum, a se commissum, quomodo saluet, videamus. Incipit, ut solet, a verbis contumeliosis. *Certum est*, inquit, *- me ibi nihil aliud, nisi verba tua retulisse, et scriptores, quorum verba, ne sublesta fides tua pateat, subticenda iudicasti, recitasse.* Nihil me *sublesta fide* subticuisse, sensus, ex verbis laudatorum auctorum expressus, ostendit. *Si in illis anachronismus continetur; ille tuus est, non meus.* Ita culpam suam in me reiicit. a) At in excitatis auctorum sententiis nullus est anachronismus, sed in ratiocinatione, quam ex iis aduersarius elicit. Qui dicit, Bulgaros expulsos circiter an. 628. Auares victos an. 791. anachronismum nullum committit. At, qui Bulgaros, qui venerunt sub annum 656. iam pulsos dicit anno 630. non ego quidem *illum non esse integro cerebro* cum aduersario dicam, ne fortassis illum ipsum tam crudo conuicio laedam; dicam tamen, illum per oscitantiam anachronismum commisisse. Nec tamen ille suum contra chronologiam peccatum agnoscit; sed mihi, quis non miretur? illud his verbis allinit: *Fingit, inquit, Bulgaros victos in Pannonia an. 791, qui vno seculo prius ex Pannonia ab Auaribus expulsi sunt.* Quanta haec dissimulatio veri! Quando Bulgari sunt ab Auaribus expulsi? [Fatetur ad-
uer-

a) *Ibid.* p. 150.

uerfarius ipse *circiter an. 628*. Quando noua rursus colonia Bulgarorum inter Auares confedit? Nicephorus et Theophanes id factum referunt *sub annum 666*. Quis hos ab Auaribus pullos fuisse perhibet? Nullus. Ergone hi, qui pulsi non sunt, *uno seculo prius ex Pannonia ab Auaribus expulsi sunt?* Et tamen, qui haec asserit, audet sic insultare: *Hem te chronologum eximium!* Ita quidem iste, dum maximam cladem accipit, maximam sibi victoriam occinit. Sed nempe *chronologiam ignorasse* me dicit, a) quod *in computu marcarum calculum non bene duxerim*. Etiam si certo meus hic error esset; certe non esset error ille chronologicus, quo hic aduersarius e septem annis vicenos supputauit. Plures in mea historia calculos bene ductos legere potuisset, si mens non laeua fuisset. Sed argumentum istud, ab eo longe petitum, effugii vanitatem ostendit. Nec vllam rationem idoneam ad saluandum alium anachronismum, a se commissum, inuenit, quem Anaso fluuio hausit. Quid igitur? an erraui, *causam Bulgarorum cum Auaribus coniungendo*: quos, postquam anno 666, permistos Auaribus vidimus, separatos deinde numquam vidimus?

LXVIII. Quum in significatione vocis *auus* nimiam difficultatem expertus fuisset; his iterum conuiciis cultissimus hic Latinus respondet: *Iam alias monui, te, Latinitate Obscure, Soario soli deditum, ciuilem et cultam rhetoricam ignorare*. Videtur argumenti vim serio sensisse; quum *ictum*,
iii

a) *Ibid.* p. 151.

in se vibratum, non esse profectum a milite, in armorum exercitiis culto, sed ab aliquo rustico tiro, ne, cultarum artium ignaro, primus hic humanitatis professor criminetur. a) Tum, quasi defendendis etiam aliis par esset; R.R. Ganotzii causam tuendam suscipit, et quidem ex rhetorica. Vix non - - sed. — Vocem auus ab anônimo proprie non accipi, similitudo vocum proauus et atauus ostendit; non igitur, vt oggeritur, b) deserta meta, saltavi, quum has voces commemoravi. Quum ego Salankemenium a Salano deriuassem; quod ille maluerit a voce Slauiica Zeleni kamen illud deriuare; Saxum illud Slauioticum vocaui. Quid ad hoc decantatus primus humanitatis professor? Barbarum, inquit, est: non esset tui ingenii partus; nisi tale esset. Nihil humanius dici potuit. Vt autem in catenis orbes orbibus impediuit; ita hic calumnias calumniis innexusus, ad insaniam, inquit, vsque debacharis. Cur ita? Dixerat in situ Morau. p. 172. Bulgaris adiungo Valachos, quos contra omnium veterum sensu hic noster Transsiluaniæ dominos sub aduentum Hungarorum nequiquam facit. Quia hanc sententiam impune dimittere nolui; subieci: Ex omnibus illis veteribus, qui negant, Valachos in Transsiluania sub aduentum Hungarorum dominatos fuisse, saltem vnum debebas excitare. Verum est, illum deinde dixisse. Valachorum nomen ea tempestate ignotum fuisse orbi; prius tamen assertum non Valachorum nomen, sed dominatum in Transsiluania negauit. Hoc ille

11012

a) Ibid. p. 152. b) Ibid. p. 153.

non ad sanam crism, sed ad aucupia pertinere dicit, a) quasi nihil inter nomen et dominatum interlit. Illud: qui tacent, non negant, a meo sensu potius detorquet, quem ita mox expressi: iam alias ostendimus, etiam vni deferendum esse; si contraria veteribus non narret. Licet igitur alii taceant, quod anonymus affirmat; quia tamen tacendo non negant; anonymo deferimus. Quare, quum ille meo me gladio confossum esse iactat; a meo scopo penitus aberrat. Si persuadere voluit, anonymum mentitum esse; cur non ostendit; quando Transsiluaniam Valachi fuerint ingressi, ne re ipsa viderentur illic excreuisse, veluti fungi? Hac de re parum ille sollicitus, quum inuisset, ante Belae IV. tempora Valachos in Transsilvania non habuisse; dicebam, illum non videri vidisse vulgo notum Andreae II. decretum, Saxonibus A. C. 1224 datum, in quo mentio Blacorum idemtidem iniicitur. Quid ad haec notus humanitatis professor? Tu quidem, inquit, b) quid luno in aurem Ioui dixerit, nosti. Sed hoc, ut pleraque, temerarium et imprudens tuum assertum esse, iam videbis. Immo vero temerarium et imprudens assertum est, in Andreae II. decreto Valachorum in Transsilvania mentionem legisse; censere tamen, eos illic ante Belae IV. tempora non habuisse. Non fuit Andreas II. ante Belae IV. tempora? Illud autem, subiicit, quod dicis: in quo mentio Blacorum idemtidem iniicitur, prorsum a vero abhorret. Vno solummodo loco, - fit mentio Blacorum. - Hoc proinde pri-

a) Ibid. p. 154. b) Ibid. p. 155.

privilegium, ab Andrea II. Saxonibus datum, vel tuam ignorantiam, vel malam fidem arguit. Consulat lector laudatum decretum: et postquam ibi haec legerit: Siluam Blacorum et Bissenorum cum aquis, vsus communes exercendo, cum praedictis scilicet Blacis et Bissenis - ; repetita mentio Blacorum vtrius ignorantiam vel malam fidem arguat, ex aequo iustoque decernat. Erroris sui patrocini-um quaerit in catalogo Valachorum principum, e Sultzero, Peysonelo. Hisne maior fides, quam Andreae decreto, habenda? Nonne, qui hoc diceret, veruecinum consilium eidem, vt mihi prius, appingi posset?

LXIX. Non potuit hanc quaestionem finire, quin humanissime rursus criminaretur, a) *me contra viri honesti et veracis officium, ex meo solummodo cerebro, id illi affinxisse, quod Valachos Italorum colonos quondam fuisse negat.* Quorsum igitur argumenta spectant, quibus non tantum Romanos e Dacia per Aurelianum abductos, sed etiam Daciam a Gothis, Hunnis, Gepidis, Sarmatis, Auaribus, MARAHENSIBVS, in vastam solitudinem versam esse contenditur? Iam supra dixi, numquam me Daciam intra Tibiscum et Granum collocasse: Si tamen Bulgari, teste Lucio, trans Istrum in Dacia habitauerunt; ad Tibiscum certe, quo Dacia terminabatur, habitauerunt. Nullum Constantini locum de Marahensibus *sublesto silentio praeteriui*, quod mihi verbo tantum obiicitur. b) *Croatarum subiectionem amicam fuisse, ceterasque*

a) *Ibid.* p. 156. b) *Ibid.* p. 157.

que de his et Bulgaris difficultates aduersarii dis-
solutas in examine lector inueniet. De Macedo-
nia, quia nihil praeter argumentum *negatiuum* ad-
ferebatur, quum illud anonymi testimonio con-
uellatur, nihil opus erat loqui. *Meas* igitur et *il-
lius inanias*, quas aduersarius vocat, *diffatas in-
aniter gloriatur*. Etsi vero non asseueret, *a) se
testimoniis Turotzianis firmissimam fidem habere*;
testem tamen illum adhibet, etiam quum de Sus-
dalia loquitur. Vidi certe, hic *nexum rerum po-
stulasse*, vt etiam anonymi testimonium in pari
caussa reciperetur. Non igitur ad *vlla signenta re-
curri*; nec *peregrinus et hospes* in historia Rufforum
ab humanissimo hoc viro possum *pro certo teneri*;
si Susdaliae nomen illinc eruere non possim. Satis
est mihi, patriae scriptores eius meminisse. Ad
crudiora conuicia, quae porro sequuntur, quia
nullum argumentum, nisi vetulinum, complectun-
tur, non est, cur respondeam. Non me quic-
quam illius verbis, sed illum meis assuisse; facile
quis obseruabit, quum apud illum; non apud
me, *Vagi* mentionem legerit. *b)* Ita certe hic
aduersarius omnia miscet, vt videri possit, vel
sibi praesens non fuisse, vel id praeseferre voluisse.
Hungarorum pars, dum contra Luitpoldum iuit;
non ad suos, sed ad hostes iuit. At, dum ab
Luitpoldo vinceretur, reditumque per Danubium
moliretur; ad suos, in aduersa ripa relictos, ire
conabatur.

LXX.

a) *Ibid.* p. 158. b) *Ibid.* p. 159.

LXX. Postquam has ille tenebras vltro meis dictis offudisset; me iam quasi ab omni ratione desertum exquisita humanitate vocat. *Actum esse de veritate historiae, proclamat, a) si boni superi generi humano diutius irati fuerint, et fuerint vnum aliquem mortalium in criticam meae similem prolabi.* Virorum eruditorum, quos impotens animus in transuersum non egit, aliud de mea critica iudicium esse, palam constat. Ex illa discere poterat, sicut male fines archiepiscopatus Pragensis ad Vagum nostrum extendit, ita male terram, *Vago Morauaque fluminibus interceptam, se Hungaris eripuisse; male cum Bonfinio Posonium S. Stephano nomine dotis attribuisse.* Promisi quidem, vt monet, *b) non me responsurum illi, nisi firmiora attulerit.* Respondi, non, quia firmiora hic attulit; sed quia veritatem ita miris artibus inuoluit, vt incautos lectores in errorem inducere facile potuerit. Horum iudicium esto, num *in prioribus refutandis frontem perdidderim; num in his refellendis cerebrum mihi comminuerim.* Iste tamen, qui me toto hoc opere tam acerbis verbis perstrinxit, vt omnis non tantum Christianae legis, sed etiam humanitatis oblitus fuisse videatur, in fine me monet, vt, si responderem, *humanitatis non obliuiscerer.* Optimo quidem iure hoc primus *humanitatis* professor monet, qui non tantum verbo, sed etiam exemplo humanitatem profiteri debet. At, postquam exemplum doctrinae non respondet; ruborem illi vel mentio humani-

ta-

a) *Ibid.* p. 160. b) *Ibid.* p. 161.

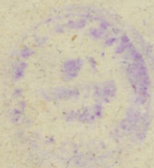
tatis excutere deberet. Voluit nempe noui syste-
 matis autor haberi; quod illi per meum examen
 non licuit. Hinc illae seu lacrimae, seu furiae.
 Utinam Podalirius ille, cui suam valetudinem mo-
 derandam commisit, atram ex eo bilem melius
 euexisset! Ego quidem, ne cum furente furere
 viderer; numquam illum, sed lectorem dumtaxat
 alloquendum toto hoc opere censui, satis esse ra-
 tus, quoties grauius in humanitatem peccauit,
 titulum, quem gerit, *primi professoris humanitatis*,
 in memoriam illi reuocare. Non desuerunt, qui
 mihi, responsum vt acerbius redderem, auctores
 erant. Eorum vnus illud postremum illius in me
 conuicium: *Voluisti nempe senescenti prudentiae tuae*
monumentum quodpiam erigere: crexisti; sic imi-
tantium ac retorquendum suasis. Voluisti nempe
crudi crassique hominis appellationem ab omnibus
summis, mediis, infimis auferre, abstulisti. Ego
 tamen malim illi, qui me toties amentem, insa-
 num, stultum appellauit, in memoriam illa reuo-
 care, quae Christus dicenti fratri suo: *fatue*, com-
 minatus est. *Matth. V. 22.*

O. A. M. D. G.

1744

DEBRECENI EGYETEM KÖNYVTÁR
Lelt.
AH.479-1955

757891

